

ROSKILDE STIFT

PRÆDIKEN PAUSE

Studieorlov 2022-2023

– Forbundne, forpligtet, for kristendom –

Forbundne, forpligtet, for kongeriget Danmark.

Sådan lyder Kong Frederik X's valgsprog, som nok ikke er gået nogen forbi. Med en lille omskrivning kan de elleve artikler i Prædikenpause 2022-23 overskrift være:

Forbundne, forpligtet, for kristendom.

De er alle elleve skrevet med hjerteblod. Der tales til tiden, uden at det bliver gudsforladt, som Bertel Haarder har sagt om kongens valgsprog til Politiken. Det samme gælder de elleve indlæg af præster fra hele stiftet her i Prædikenpause. Præsterne taler til tiden, uden at det er gudsforladt. Tak for det. Alle som én er fælles om at se sig selv som en del af noget større. Et fællesskab, hvor vi er forbundne og forpligtet.

Forbundne & forpligtet

Kongen er forbundet på hele sit kongerige: Danmark inklusive Færøerne og Grønland. I Roskilde Stift er vi som præster og kirke også forbundne lokalt på sogne- såvel som på individplan. Samtidig er vi en del af noget større. En landsdækkende folkekirke med en lang historie. Men også en kristen kirke med en fælles tro uanset om vi befinder os her i stiftet, på Frankervejen i Italien, i sømandskirken i Hull, ved et benediktinerkloster i Nordtyskland, på Caminovandring, i Tanzania eller de amerikanske sydstater. Der er en international forbundethed, som mange beretninger beskriver i denne udgave af Prædikenpause.

Ud over at vi er forbundne på kryds og tværs, er vi hver især som præster forpligtet på kristendom i vores forkyndelse, forvaltning af sakramenterne, undervisning, vejledning, trøst, ja, selv i irettesættelsen som bør ske med mildhed, som det hedder i ordinationsløftet. Og i præsteløftet forpligtes vi til at danne og dueliggøre os til vores embeder "ved flittig og alvorlig granskning af Guds ord og troens hellige lærdomme".

Det er selvfølgelig begrænset, hvad man kan nå på to eller tre måneders studieorlov. Men det, at man kan få lov til dykke ned i et særligt interessefelt giver ekstra tyngde i ens rygsæk, som man fortsat kan fordybe sig i efterfølgende og dele ud af undervejs til andre som her i Prædikenpause, ved foredrag eller nye tiltag i sognet.

Orloverne er brugt vidt forskelligt. Nogle har nørdet i kilderne, og andre har kastet sig ud i grænseoverskridende vandringer.

Nu ser vi frem til at følge:

- Hvorledes kirkegængere og sognebørn møder gæstfrihed i kirkedøren og præstegården og alle de steder, vi som kirke møder mennesker med inspiration fra øen Iona i Skotland såvel som Tanzania.
- Hvor og hvordan hækkene skæres, så "bevidstheden om, at samarbejde og fællesskab i bred forstand er en farbar vej for de små landsogne – og måske også i bysogne".
- Hvordan humoren åbner op for alvoren i det glædelige budskab.
- Og hvordan vi i disse sælsomme tider som præster kan bruge faderbilledet, når vi taler om Gud. Det stærke svar på, om vi overhovedet kan sige Far, når vi taler om Gud er, JA, det kan vi. Sagt med ord fra et af de digitale bidrag: "For er den far, vi lærer at kende gennem Jesus, ikke modgiften til enhver giftig maskulinitet og patriarkalske magtmænd!"

Jeg håber, at de 11 artikler vil inspirere både præster og andre interesserede.

God læselyst.

Ulla Thorbjørn Hansen
Biskop over Roskilde Stift

–Indhold–

2

Forbundne, forpligtet, for kristendom

Ulla Thorbjørn Hansen,
Biskop over Roskilde Stift

4

Jesus – hyrden fra Mellemøsten

Susanne Pedersen, sognepræst
i Finderup-Reerslev Pastorat

7

Skær hækken ned

Mette Marbæk Johansen,
sognepræst, Haraldsted-
Allindemagle Sogn

10

Alene og på vandring i Italien

Anne Gitte Forslund, sognepræst,
Vallensved-Hyllinge-Marvede
Pastorat

13

Menighedsbesøg i Sverige, Skotland og England

Pia Hjort Nielsen, sognepræst,
Magleby-Borre Pastorat

16

Velkommen!

Marianne Pedersen, sognepræst,
Jakobskirken, Roskilde Søndre Sogn

20

Tid til Gud

Hanne Karhula Vesth, sognepræst,
Ringsted Sogn

27

Vi leder efter lagkagebunden, vi ved det bare ikke

Morten Pedersen, sognepræst,
Vor Frue Pastorat, Kalundborg

31

Kan man overhovedet sige Far når man taler om Gud

Ane Bisgaard LaBranche,
sognepræst, Roskilde Domsogn

35

At lade Gud komme til

Gunder Gundersen, sognepræst,
Skt. Nikolai Sogn, Holbæk og
korshærspræst, Holbæk

38

Det kan sagtens være klogt, selvom det er sjovt

Signe Asbirk og Charlotte Dybdahl
Winther, sognepræster, Køge Sogn

Jesus

hyrden fra Mellemøsten

Tekst: Susanne Pedersen, sognepræst i Finderup-Reerslev Pastorat

Jeg holdt studieorlov i 2022, og jeg valgte at kaste mig over Kenneth E. Baileys forfatter-skab. Jeg blev gjort bekendt med ham, da jeg engang hørte Johannes Møllehave prædike i Roskilde Domkirke, hvor han nævnte en bog, han havde læst, som hed 'Jakob og den fortabte' af netop Kenneth E. Bailey. Møllehave fortalte så begejstret om bogen, at jeg blev lidt bekymret for, om han i sin iver ville læne sig for langt ud over prædikestolen, som jo sidder højt oppe ... samtidig med at jeg tænkte: den bog må jeg altså læse! Bogen blev en øjenåbner for mig.

Kenneth E. Bailey

Kenneth E. Bailey (1930 – 2016) var en amerikansk ekseget. Han havde et dybt kendskab til mellemøstlig kultur. Han var bekendt med arabisk, syrisk, hebraisk, aramæisk sprog og kunne læse de tidligste arabiske oversættelser af Bibelen. Han havde også stort kendskab til Toraen samt Talmud og Misnah. Han var vokset op i Mellemøsten, da hans forældre var missionæ-

rer dér – og det blev han senere også selv. Han havde derfor førstehåndskendskab til mellemøstlig kultur og begyndte at interessere sig for at læse Bibelen ud fra denne kulturelle sammenhæng, som den jo er skrevet i. Han skrev en række bøger, af hvilke jeg nåede at læse nogle i løbet af min studieorlov, men ikke alle.

Bailey var eminent til at følge 'sporene' omkring Jesu skikkelse i kraft af sit eget kendskab til Mellemøstens kultur. Hvorfor brugte Jesus de udtryk og de metaforer og ord, han gjorde? Der ligger en hel verden af mellemøstlig baggrund og kultur under og omkring Jesu skikkelse og hans gerninger, hans udsagn og lignelser, som vi i vores moderne europæiske og nordiske kultur måske slet ikke opdager.

Et af de temaer, som Bailey for eksempel fordybede sig i, var hyrdetemaet. Det tema møder vi i både Gamle og Nye Testamente, og hyrdetemaet var et billede, Jesus gjorde brug af, når han talte og prædikede. Hvad kan det hyrdebillede sige os i dag? Er det til at forstå? Hvad

var hyrders villkår og arbejde egentlig dengang på Jesu tid? Hvordan er hyrdens villkår i dag? Bailey havde selv studerende, han underviste, som faktisk havde arbejdet som hyrder i deres ungdom i Mellemøsten, og det foregik næsten på samme måde som i bibelsk tid, kunne de for eksempel fortælle.

Herren er min hyrde

Her er et par vinkler fra Bailey omkring hyrdetemaet: Den berømte salme 23, "Herren er min hyrde" i Gamle Testamente bruger jo hyrdebilledet til at sige noget om Guds og menneskers forhold til hinanden.

Det var nyt for mig, at det slet ikke blot er et poetisk pastoralbillede, at der siges "han leder mig (fåret) til det stille vand". Det er ret konkret. Får vil nemlig helst ikke drikke af rindende eller uroligt vand, de vil have stille vand. Eller ordene: "selvom jeg går i mørkets dal, frygter jeg intet ondt, for du er hos mig, din stok og din stav er min trøst." "At gå i mørkets dal" er et udtryk, der peger på hyrdens og fårenes nogle gange farefulde færd rundt i landskabet på vej til de grønne enge. Der kunne være raviner og slugter, man måtte gå igennem, og man kunne risikere, efter årstidernes skiftende omstændigheder formentlig, at blive fanget af pludselige vandmasser, der kunne komme strømmende med stor kraft. Det er ængstelighedens mørke. Og hvad med

hyrdens stok og stav? Selv havde jeg altid tænkt på dem som en slags sproglig fordobling i poetisk øjemed, stok og stav, men faktisk er begge dele hyrdens nødvendige redskaber. Stokken skulle bruges til at forsvare sig med over for de vilde dyr, som hyrden og fårene ind i mellem stødte på, og staven kunne bruges til at redde et får op fra diverse klippesprækker osv.

Hele denne salme 23 beskriver således ud fra en kendt virkelighed dengang, hvad en hyrdes arbejde indebærer, og hvordan den gode hyrde arbejder. Den gode hyrde er den, der leder fårene ad rette stier under farefulde villkår, og endda risikerer liv og lemmer for fårene. Sådan en god hyrde er Gud. Han passer på os, som en hyrde tager vare på fårene.

I Det gamle Testamente findes ordet 'hyrde' bl.a. i de første to Mosebøger, i Ordsprogenes og Salmernes Bog, hos Ezekiel og Zakarias, Samuel, Jeremias, Job og Prædikeren – for blot at nævne nogle.

Jeg er den gode hyrde

I Det nye Testamente bruger Jesus billedet af den gode hyrde om sig selv og til at beskrive forholdet mellem ham selv og mennesker. For eksempel i Johannesevangeliets kapitel 10: "han kalder sine egne får ved navn og fører dem ud. Når han har fået alle sine får ud, går han

foran dem, og de følger ham, fordi de kender hans røst” står der. Det er sådan, at får specifikt kender deres egen hyrdes røst og følger hans stemme. Selvom der går andre hyrder med deres flokke i nærheden, følger de kun deres egen hyrdes kalden. Når vi altså hører og kender Jesu kalden, så er det en specifik stemme for os. Eller: ”sandelig, sandelig siger jeg jer: Jeg er døren til fårene [...] Den der går gennem mig, skal blive frelst”, for når hyrden kom hjem med sine får, og de skulle ind i folden, ville han tælle dem omhyggeligt, mens de gik ind gennem leddet, og dermed sikre sig, at alle var kommet med hjem. Hyrden bliver dermed fårenes ’dør’. Jesus er derfor den hyrde, der sørger for, at ingen bliver ladet tilbage. Og: ”Jeg er den gode hyrde. Den gode hyrde sætter sit liv til for fårene.”

Alle fire evangelier i Det Nye Testamente gør brug af hyrdebilledet og ordet ’hyrde’, og det forekommer også i 1. Petersbrev, 1. Korintherbrev, i Hebræerbrevet og i Apostlenes gerninger.

Den fortabte søn

Bailey beskæftigede sig også meget med kapitel 15 i Lukas-evangeliet, hvor Jesus fortæller lignelserne om det mistede får, den tabte mønt og ikke mindst den fortabte søn. Tre lignelser, der hænger tæt sammen, og som handler om noget dyrebart, der er mistet, og som skal findes. Baileys bog ’Jakob og den fortabte’ handler netop om den fortabte søn.

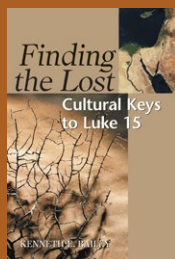
I den bog ser Bailey Gud som den gode far, der måske er langt mere radikal i sin godhed, end vi i dag egentlig gør os begreb om. Bogen vrir med indsigter omkring den mellemøstlige kultur, der jo ligger bag lignelsen og som, hvis den kultur i lignelsen havde fået lov til at udfolde sig på gængs manér som i virkeligheden, nok aldrig ville have ført til en så ubetinget velkomst af en fortabt søn, som lignelsen beskriver. I virkeligheden ville sønnen nok være blevet mødt med en slags forkastelses-ceremoni, siger Bailey, for alle omkring familien – for de har sandsynligvis boet i en landsby ifølge Bailey – må have kendt til faderens og sønnens brud med hinanden og til den skam, der har hvilet over begge, og landsbyen må også have været vidner til, hvordan faren, ganske utypisk, lægger stolthed og ære til side og løber ud for at hente sin søn hjem og så at sige ’finder’ ham. Men man hører ikke om omgivelser og kulturbaggrund i lignelsen, for de har været givet for Jesu tilhørere og har ikke behøvet forklaring. Men de er ikke givet for os, der læser Bibelen i dag.

Vi er ikke bekendt med den datidige (eller nutidige) mellemøstlige kulturs håndtering af livet, men det er spændende at blive oplyst om, og det kan i den grad bringe en ny dybde til bibellæsningen – og til prædikenskrivningen!

Her er et par titler fra Baileys hånd:

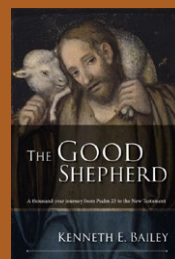
Jakob og den fortabte
hvordan Jesus genfortalte Israels historie

Finding the Lost
Cultural keys to Luke 15

Jesus set med mellemøstlige øjne 1+2

The Good Shepherd
A thousand-year journey from psalm 23 to the New Testament

Hjemmeside: Kenneth.Bailey.net

Skær
hækkken
ned!

Tekst: Mette Marbæk Johansen, sognepræst, Haraldsted-Allindemagle Sogn
Fotos: Jens Vollmer

Da Roskilde Stift i 2022 afholdt bispevalg, spurgte et menighedsrådsmedlem på et debatmøde, hvorfor man ikke lærte mere af hinanden i sognene, og hvorfor man ikke samarbejdede mere.

Spørgsmålet handlede så at sige om muligheden for at skære hækken ned mellem sognene eller få bro over åen, så kirken – selv på landet, selv i små sogne – kan være kirke i tiden. Skal folkekirkens budskab fortsat høres, skal det gamle budskab formuleres på nye måder, men også med vilkår, der afspejler de vilkår, der er i det samfund, kirken er placeret i. Det er der ikke noget nyt i. Sådan har kristendommen altid udviklet sig sammen med den kultur og de omgivelser, den er en del af. Altid i bevægelse, med hukommelse og rødder tilbage i tid. På den måde kan den fortsat være en kilde til inspiration og kritik.

Så spørgsmålet blev, om vi fortsat skal organisere os, som vi har gjort det de forgange 100 år? Skal vi planlægge arrangementer i vores egen lokale sognegård, som vi har gjort det siden 1980'erne? Og er det eneste svar store strukturelle ændringer såsom sognesammenlægninger og storpastorater? Eller er der også noget vundet ved at samarbejde sognene imellem, altså at skære hækken lidt ned, så vi bedre kan se hinanden. Eller lægge en bro over åen, så de gamle skel ikke formindsker os.

'Samarbejde' kan forstås på flere måder

Der var to veje at gå. På den ene side kunne jeg kigge på det enkelte pastorats samarbejde med den omgivende verden og det offentlige. Det er et voksende område, under det lidt udskældte udtryk 'samskabelse', da flere er blevet opmærksomme på de store kulturelle, sproglige, menneskelige, diakonale og rumlige ressourcer som kirken har mulighed for at sætte i spil i samfundet.

På den anden side kunne jeg fokusere på samarbejde internt i organisationen mellem pastorater eller på provstiniveau. I de sidste mange år er det i en del provstier blevet et vigtigt element til at løfte menighedsrådsarbejdet at have en personalekonsulent og

nogle steder også en præstegårdskonsulent. Men også skole-kirketjeneste, fælles regnskabsfunktion, ERFA-grupper inden for de forskellige fagligheder og fælles sorggruppe-arbejde er blevet gængse. Mere enestående er eksempelvis samarbejde om et katekistisk netværk i Holbæk og en udviklingspulje i Næstved, der kan søges til projekter medvirkende til at fremme kirken som en relevant aktør i et samfund i stadig forandring. Og så var der på det mere lokale niveau de muligheder, der åbnes ved at samarbejde på tværs af pastorater, uden decideret sammenlægning.

Det sidste var det jeg mest interesserede mig for – og som den nye økonomilov, der blev sendt ud ved afslutningen af min orlov, åbnede mere op for. Et vigtigt element i økonomiloven var netop at give enklere rammer for samarbejde, samt en større fleksibilitet i lokal økonomistyring.

Og tiden gik med ...

Hvordan går man til en sådan opgave? Jeg læste artikler af provst Esben Thusgård om Folkekirken 3.0, om en netværkskirke, der bevæger sig ind i en ny måde at organisere sig på. Jeg læste bogen 'Skabelse og samskabelse – folkekirken på vej ud af skabet?'. Jeg læste bogen 'Ledelse af Tro', der var en af de første bøger til at tage stilling til kirken som en moderne organisation. Jeg læste rapporter fra Folkekirkens Videns- og Uddannelsescenter, der på forskellige måder pegede på, at det moderne menneske er et nomademenneske, og sogneidentiteten derfor er under forandring, eller en 'flydende menighed' som det kaldes af Jeanette B. L. Knox i en kronik skrevet i 00'erne, der allerede dengang beskrev tilbagegangen for den traditionelle kernemenighed og fremvæksten af en mere individuel, blufærdig åndelighed, hvor mennesker bevæger sig frit mellem kirker.

Der ligger i de rapporter, jeg har læst, en stor tillids-erklæring til folkekirken og en stor forventning til, hvad kirken kan løfte. Nu er forventninger, efter min mening, en hædersbetegnelse, da det viser en forståelse af kirken som relevant. Og relevansen var ifølge en af undersøgelserne højest ved kirkegårdsdriften,

hjælp til ældre og socialt udsatte, at bevare traditioner, en åben kirke til bøn og meditation, kirkelige tilbud til børn og unge, nye gudstjenesteformer og deltagelse i internationalt hjælpearbejde. Store og vigtige opgaver – især for et lille sogn – at løfte.

Samarbejde for det gode kirkeliv

De forskellige beskrivelser ledte mig til forståelsen af, at samarbejde skal have et bestemt formål for at virke: nemlig at sikre gode vilkår for sognene – altså ikke besparelser eller stordriftsfordele, men gode vilkår for menighedslivet.

Samarbejde mellem sogne fungerer, hvis man gennem samarbejde mellem pastorater kan skabe funktionærstillinger, der er mere bæredygtige end på grund af størrelsen af stillingen eller bedre mulighed for fleksibilitet i arbejdstid. Hvis man kan give menigheden øgede muligheder for foredrag, særgudstjenester, koncerter eller tiltag for unge og konfirmander, samt bedre tilgang til arbejdet ved at øge erfaringsudveksling mellem faggrupper over sognegrænser, hvad stopper os så?

Svaret lå så at sige i spørgsmålet: *kunne der være noget vundet ved en bredere forståelse af 'det lokale' og en bredere forståelse af kirke end sognekirke, hvis det kan arbejde for kirkens forkyndelse?*

En stor del af min studieorlov omhandlede således embedssyn og kirkesyn. For hvis en stor del af vilkårene, altså sognets demografi og sammensætning, menighedens hverdag og brug af kirken har ændret sig, hvordan indretter kirken sig så? Hvordan forvaltes embedet som præst? Det er store spørgsmål til dette lille skriv. Men jeg er stor fortaler for at bevare sognene som det fine netværk, der stadig eksisterer, på trods af centraliseringer på stort set alle andre områder.

Menigheder på landet kan dog have svært ved at have stående tilbud om f.eks. babysalmesang eller løfte en lang række af arrangementer med håb om mange deltagere. Men ved at annoncere babysalmesang på tværs af sognegrænser og derved få et tilbud bredt ud over året, modsvarer det bedre, hvordan børn kommer til verden; spredt ud over året. Tre landsogne, der samler sig om et minikonfirmandhold med 20 deltagere, er mere spændende end ét med blot fire deltagere fra hemsognet. En organiststilling kunne blive mere interessant at søge, når den i samspil mellem nabosognene følger præsten

ved feriedækning og derved oftere får en spille-fri weekend. Og på den måde kunne man blive ved med eksemplerne.

Det burde være en del af alle menighedsrådsvisionsarbejde, når de starter op efter næste menighedsrådsvalg. Og måske også være en del af et nyere embeds- og kirkesyn for præster i takt med, at præstemanglen sætter sine tydelige spor.

Tankerne lever videre i mit pastorat, hvor vi i menighedsrådet har indgået aftale med nabopastoraterne om fælles kommunikations- og kordegnemedarbejder, der

allerede har vist gode resultater for en bedre annoncering af gudstjenestelivet, og vi tænker videre i andre muligheder.

Min studieorlov var ikke en opfindelse af den dybe tallerken, men en kvalificering af bevidstheden om, at samarbejde og fællesskab i bred forstand er en farbar vej for de små landsogne – og måske også i bysogne.

De forskellige beskrivelser ledte mig til forståelsen af, at samarbejde skal have et bestemt formål for at virke: nemlig at sikre gode vilkår for sognene – altså ikke besparelser eller stordriftsfordele, men gode vilkår for menighedslivet.

Alene og på vandring i Italien

Tekst og fotos: Anne Gitte Forslund, sognepræst, Vallensved-Hyllinge-Marvede Pastorat

Jeg har i flere år beskæftiget mig med at arrangere vandringer for menigheden, hvori der undervejs også er elementer af gudstjeneste: Der er salmer, tekster, refleksioner over teksterne, bønner – samt små opgaver, som man skal tænke over og eventuelt dele med hinanden; vi slutter altid af med nadver i den kirke, der er vandringens mål.

Vandringerne er mellem 5 og 9 km lange – og meget hyggelige. Deltagerne er mennesker fra sognene, som ofte er med år efter år, fordi det øjensynligt giver dem noget. Både det tankemæssige stof, man bliver præ-senteret for – men i høj grad også det, der sker, når man vandrer. Man oplever naturen, bruger sin krop, sine kræfter, der er anstrengelser undervejs, man hjælper hinanden, der opstår fællesskaber – og man har masser af tid, for vi skal intet andet end at være lige der, hvor vi er.

Dette, samt erfaring fra en længere vandring på Hær-vejen, gjorde, at jeg fik en vanvittig trang til selv at

foretage en meget lang vandring, alene. *Jeg ville undersøge, hvordan det var som pilgrim at gå dag efter dag efter dag og mærke, hvad det gjorde ved min krop og mit sind – og se, om jeg kunne finde fred i mig selv.* De gamle pilgrimme havde ofte et konkret mål for øje: At ankomme til et helligt sted, at møde paven, at bede ved Sct. Peters grav i Rom etc. Men mit mål var selve vandringen, tiden alene – kunne jeg klare at være så meget alene, og hvis jeg kunne, hvad ville det så give mig?

430 kilometer på 23 dage

Jeg søgte mig godt og grundigt for, inden jeg fandt den rute, der skulle blive min. Det blev til et stykke af den gamle pilgrimsrute Via Francigena, også kaldet *Fran-kervejen*. Jeg valgte at begynde min vandring i den italienske by Lucca, og skulle vandre hele vejen ned til Rom, en distance på ca. 430 km. Jeg satte 23 dage af til turen – og det var helt perfekt.

En dag i maj 2022, fuldt udstyret med vandrestøvler, stave og det rigtige i rygsækken, begav jeg mig afsted

”

*Jeg var nok nærmest det, man kalder
udbrændt, da jeg tog afsted, så det gjorde
mig godt ikke at skulle forholde mig til
andre end mig selv. Men det skulle jeg
så i den grad også.*

på den første etape, som gik fra Lucca, nord for Pisa, til den næste by, det gamle pilgrimscentrum Altopascio. Turen var nok kun 18 km lang og gik gennem byer, landevejsstrækninger og skovagtige landskaber; i sig selv ikke nogen vanskelig strækning, men en varme på 34 grader og den bagende sol gjorde, at jeg var helt udmattet, da jeg endelig kom frem. Jeg brugte de første par strækninger på at fintune mig selv og mit udstyr og gøre mig nogle erfaringer, der gjorde livet lettere. Blandt andet besluttede jeg at tage afsted rigtig tidligt om morgenen for at undgå den meget stærke sol midt på dagen – og det lykkedes også, de fleste af dagene.

Hver eftermiddag kom jeg udmattet, våd af sved og hvidglitrende af salt på min hud frem efter en strabadserende tur, og hver morgen gik jeg ud ad døren, høj af glæde og forventning over den tur, der lå og ventede på mig. Og jeg elskede det. Elskede at have morgenen for mig selv i de smukke gamle gader i de italienske byer, jeg kom igennem – eller gå gennem de vidunderlige

toscanske landskaber, der er så smukke og dufter én i møde, især af gyvel, når man kommer vandrende forbi.

De seje gamle

Jeg tænkte indimellem på de gamle pilgrimme fra 8-900-tallet og på, hvordan de mon havde det. Hvilke slags sandaler eller støvler gik de i? Hvad gjorde de, hvis de fik skader i knæ eller fødder? Jeg ved, at der ligger gamle pilgrimshospitaler mange steder, og at de altid var fyldt op. Vore dages vandreudstyr er nok en hel del bedre og lettere at bære end deres dengang.

Omkring år 990 rejste ærkebiskoppen af Canterbury, Sigeric the Serious, til Rom for at takke paven for sin udnævnelse. Han både vandrede og red indimellem også på en lille hest hele den lange, lange vej. Efter at have takket paven og haft et lille ophold i Rom, vendte han tilbage. Turen havde taget ca. 39 dage hver vej, altså i alt næsten tre måneder – og det ved man, fordi man i 1980'erne fandt hans dagbogsnotater, der be-

skriver netop hans rute. Siden har man rekonstrueret ruten, så godt man kunne – for 1100 år er jo ikke gået uset hen over landskaber og byer noget sted. Der er nu asfalterede veje, hvor der før var stier og – andre veje er lagt om.

Imidlertid har man forsøgt at følge Sigeric's rute – og som man jo kender fra hans optegnelser over de steder, hvor han overnattede, på diverse herberger og kroer. Sigeric har været en sej gammel gut; man ved, at han var ret gammel, da han foretog denne rejse, og at hans dagsmarcher alle var mellem 30 og 40 km lange. I dag er ruterne delt mere op, og jeg gik i snit 25 km pr. dag.

Jeg tænkte ikke på noget

Jeg nød at vandre alene og foretrak det også. Når man er så længe alene, vænner man sig af med høflig small talk, og derfor havde jeg masser af plads til mine egne tanker. Jeg var nok nærmest det, man kalder udbrændt, da jeg tog afsted, så det gjorde mig godt ikke at skulle forholde mig til andre end mig selv. Men det skulle jeg så i den grad også.

Folk har spurgt, hvad jeg tænkte på undervejs i alle de timer, jeg vandrede alene. Og svaret er: Egentlig ingenting; jeg nød bare naturen og at gå i stilheden. Og dog, jeg brugte mange tanker på at finde vej, holde ruten – tage vare på mig selv, drikke, spise, hvile, mærke mine fødder og tjekke mit kort; helt basale ting. Men der kom også andre ting op, som havde været fortrængt i flere år; og det er jeg meget taknemmelig for.

Men det slog mig også, hvor *alene* man i virkeligheden er, når ingen venter én ved målet. Selv om jeg nød tiden alene, savnede jeg af og til lidt selskab – og mødte

da også folk undervejs, der alle var på samme vandring som mig – med hver sit formål.

Fra Rom til Assisi for at lande

Da jeg ankom til Rom, tog jeg toget til Assisi, hvor jeg skulle tilbringe nogle dage – for at gå lidt i Frans af Assisis fodspor og lige lande ordentligt, inden jeg fløj hjem igen til alt det, der hele tiden er at forholde sig til, og som sætter tankerne i sving igen.

Det var en sand krone på værket, for hold da op, hvor var der smukt. På grund af min tid alene, tilbragt i skove og på øde stier var jeg helt åben for indtryk, så jeg tudbrølede, da jeg stod foran den 800 år gamle dør til Frans' barndomshjem. Og ligeledes ved den smukke gudstjeneste om søndagen i Basilica Francesco, der trillede mine tårer ned ad kinderne igen, for hvor var det smukt! Jeg havde fået ro i hovedet og både tid og plads til igen at se gammelkendte ting med nye øjne. Orgelmusikken rørte mig meget – og mit trosliv fik igen en større plads og blev ligesom åbnet på ny.

Den lange vandring rensede ud i mit indre, og jeg læn- ges selvfølgelig efter at komme af sted igen. Jeg drømmer også om på et tidspunkt at arrangere en vandring over flere dage, hvor man som gruppe sammen kan glæde sig over strabadserne, naturen og fællesskabet – og forhåbentlig nå en form for fred i sindet.

Via Francigena, den "italienske Camino" – er en meget gammel pilgrimsrute, der går fra Canterbury i England og ned gennem Frankrig, Schweiz og via Rom til det sydligste Italien. Derfra sejlede man over Middelhavet for at komme til Jerusalem. Ruten er ca. 1800 km lang.

MENIGHEDS- BESØG i Sverige, Skotland & England

Tekst: Pia Hjort Nielsen, sognpræst, Magleby-Borre Pastorat

Fotos: Mads Hjort Nielsen

At være landsbypræst er ikke nødvendigvis nogen ligefrem sag. Der er mange gode traditioner, som den siddende præst nyder godt af – mange børn bliver døbt og konfirmeret – ægteskaber bliver indgået og bekræftet i kirken, og de lokale gravpladser er levende vidnesbyrd om slægter, der kommer og går. Men det hænder også, at kirken har flere turister end kirkegængere på besøg, at præsten føler bekymring for, om forkyndelsen står tydeligt nok i kirkens aktiviteter, eller at mange arbejdsdage kommer til at handle om at udvikle folkekirken som en moderne arbejdsplads.

Jeg påstår frimodigt, at det overordnet kan give mening at betragte den gode landsbykirke som havende et tredelt udgangspunkt:

- at den har noget der kan kaldes en dannelsesmæssig
- museal mulighed, en forkynelsesopgave (!),
- og at der er noget med driften, man ikke kan komme uden om.

Jeg tager desuden som udgangspunkt, at alle opgaverne har mulighed for at arbejde sammen og nå et højere gode, men at de hver især kan have en tendens til at ville overtage alle dagsordener og al energi.

Opgaven var således at finde eksempler på god sameksistens, og jeg ønskede, at min studieorlov skulle være en åbensindet undersøgelse af, hvad man andre steder gør for at få mere liv i og omkring kirken, og hvordan det oppebæres af den måde, man arbejder sammen på, og hvordan det resulterer i vellykket forkyndelse af det glade budskab.

De gode gerninger som frelsens frugter

Min første rejse gik til Kalmar på Sveriges sydøstlige kyst, hvor jeg besøgte Pastor Jonas i Heliga Korsets Kyrka i et "sølvbryllupskvarter" i byen til en samtale om frivillighed og diakonalt arbejde. Jonas havde dagen inden været på kanoudflygt med børn og unge fra sognet sammen med kirkens pædagog. Kirken har ejerskabet over en lille skov, der både er bydelens største rekreative område og begravelsesplads. Her holder de store

fester om sommeren med hoppeborg og pølseristning, og der er hvert år nogle der mener, gravfrenden bliver forstyrret derved. Disse samme mennesker, sagde Jonas, hører meget sjældent til dem, der viser noget ønske om at deltage i at bruge kirken eller kirkens jord til noget aktivt.

Hvad med forkyndelsen? – spurgte jeg, og Jonas mente, svaret tydeligt er at finde i den Augsburgske bekendelses 6. artikel: de gode gerninger er frelsens frugter. Det vil sige, vi skal ikke bekymre os først om forkyndelse, men om at skabe adgang til gode gerninger.

Et the-hus som forrum for kirkens forkyndelse

Næste rejse gik til de britiske øer, hvor jeg startede med at besøge den danske sømandskirke i Hull. Fiskeri på Nordsøen er ikke, hvad det har været, og menigheden er svundet ind. Kirkebygningen står markant nær byens centrum og er et godt eksempel på dansk arkitektur, og indenfor er blandt andet en sekretær, der driver en proviantering med udvalgte danske varer i et sidelokale. Det var ikke noget ringe billede, tænkte jeg, kirken som et rum, hvor det bedste fra hjemlandet kan findes til livets opretholdelse.

I domkirken i Hull var jeg til andagt i et kirkerum fyldt med liv. Et sted var et sæt håndværkere i gang med en ombygning. Ved indgangen stod montrer og kumefryser med is og et team af frivillige som souvenir-sælgere og guides med ensfarvede lilla poloshirts og munter omgang med hinanden og gæsterne.

I midten sad jeg med min familie og nød en uformel andagt med en lille menighed af blandet sammensætning. Præsten holdt en tale, og den var kort, men det var det bord med kager som damer fra byen havde opstillet under andagten ikke. Samtalen over kagerne gjorde indtryk, blandt andet med en pensioneret ingeniør, der nu var kirkeværge og fungerede som et serviceorgan og kontaktperson for de mange frivillige, der var i gang i kirken. Jeg talte også med den nyan-

Ungdomspræsten Wayne viste med glæde rundt i deres kirkerum, og fortalte om deres ungdomsarbejde. Man kunne fornemme, det er et levende rum, der hver dag er i brug.

satte administrative leder for kirken, der med store og hurtige armbevægelser fortalte om det the-hus, der nu snart skulle bygges på pladsen foran domkirken og virke som et for-rum for kirkens forkyndelse.

Det levende evangelium uden for de vante spor

I York besøgte jeg to kirker, som lå lige ved siden af hinanden.

York Minster er den største gotiske katedral nord for Alperne og fremstod mere som arbejdende museum end som kirke. Man kommer ikke ud uden at gå gennem souvenirbutikken, og eksperter fra Tyskland, der arbejder med renovering af kalkstenene, var hele tiden optaget af at vise og fortælle om deres arbejde.

Ved siden af York Minster var York Belfrey, hvor ungdomspræsten Wayne tog imod og gav indblik i den evangeliske del af den engelske kirkes arbejde. Kirkerummet var hele tiden helt åbent, og der var menighedsmedlemmer, der tog fat i alle, der kom forbi for at tilbyde en samtale om tro og frelse. Kontrasten mellem de to kirker var meget håndgribelig, og jeg følte, der var noget at lære begge steder og noget at undgå.

I Paisley, Skotland blev vi – da vi spurgte efter det – vist den glasmosaik, der i et sideskib viser William Wallace ("Braveheart"), der i 1100-tallet lærte sit Fadervor her i kirken. Mere optaget var man af den koncert, der samme dag skulle være med kor fra byens college og særlig indbudte gæster.

Vi var også inviteret til frokost med menighedsrådet. Kirken har en stærk og kompetent menighedsrådsformand, men hvad der særligt gjorde indtryk var, at vi også mødte formændene for to af de komiteer, der arbejder under menighedsrådet. Formanden for ældrekomiteen var tydeligvis ikke enig med formanden i alle forhold, og mit indtryk var, det var egentlig ikke det, de havde som referencepunkt, men omfanget og kvaliteten af de aktiviteter, der blev udbudt.

”

*Det var ikke noget ringe billede,
tænkte jeg, kirken som et rum,
hvor det bedste fra
hjemlandet kan findes til
livets opretholdelse*

To repræsentanter for byens katolske menighed var også inviteret, og vi havde alle sammen en ganske rørende samtale, om den særlige måde evangeliet kan vise sig levende på, når vi kommer lidt uden for vores vante spor.

Rejsens egentlige mål

Sidste besøg, der skal nævnes her, var i domkirken i Liverpool. Jeg deltog også her med familie i en søndagsgudstjeneste i et gigantisk kirkerum, hvor mange interessante og tydeligt kommunikerende kunst-installationer var til stede. Det overraskede mig, at der her var en egentlig professionel cafe i et sideskib, og at man kunne tage sin kage og sin kaffe, og sætte sig ind

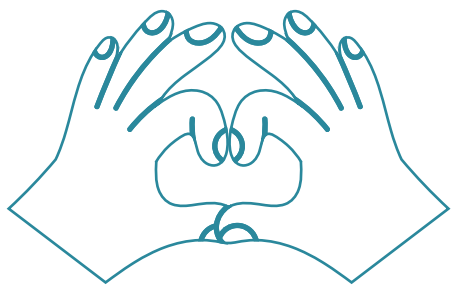

Liverpool Cathedral havde afspærret området omkring østgavlen, hvor der var madboder, festtelte og diskomusik, uden adgang for offentligheden. To festdeltagere er i gang med at rappelle ned fra kirkens tag under høje jubelråb fra tilskuere på jorden.

i kirkerummet og spise der. På ydersiden af kirken var nord- og østsiden spærret af for offentlig adgang, og gik man rundt om kirkens område, kunne man se noget, der lignede en firmafest på området med rappelling ned af kirkens endegavl som festens hovedattraktion.

At komme hjem igen og se endnu to autocampere blokere parkeringspladsen foran Elmelunde kirke, og et selskab af unge mennesker sætte deres cykler og gå i cykeltøj ind i kirken for at se kalkmalerierne, føltes pludselig lidt ordinært.

Da jeg skulle påbegynde min første prædikenskrivning efter at være tilbage i den daglige virksomhed, blev jeg i en prædikenvejledning mødt af det barthianske/ augustinske "ecclesia semper reformanda est". Har jeg nu reeksamineret min dogmatik og praksis? Har jeg rengjort min forkyndelse? Det tror jeg næppe, men jeg har set det andet for dermed at blive lidt klogere på mit eget. Det er ikke blevet renere og lettere, men mere håndgribeligt, og mere kompliceret.

et praksis-studie af gæstfrihed

Velkommen!

Tekst og fotos: Marianne Pedersen, sognepræst, Jakobskirken, Roskilde Søndre Sogn

Samlet her –
velkendte og nye ansigter,
fastboende og gæster,
for første gang eller for 117. gang,
kom, Helligånd.

Samlet her –
hvor keltiske helgener og benediktinske munke fejrede gudstjeneste,
hvor vikinger og reformatorer raserede,
hvor pilgrimme og rådvilde mennesker har bedt,
hvor Gud har lyttet,
kom, Helligånd.

Samlet her –
uden at vide hvad vi har til fælles,
måske lidt usikre på hvorfor vi er her,
ude af stand til at læse Guds tanker;
kom, Helligånd.

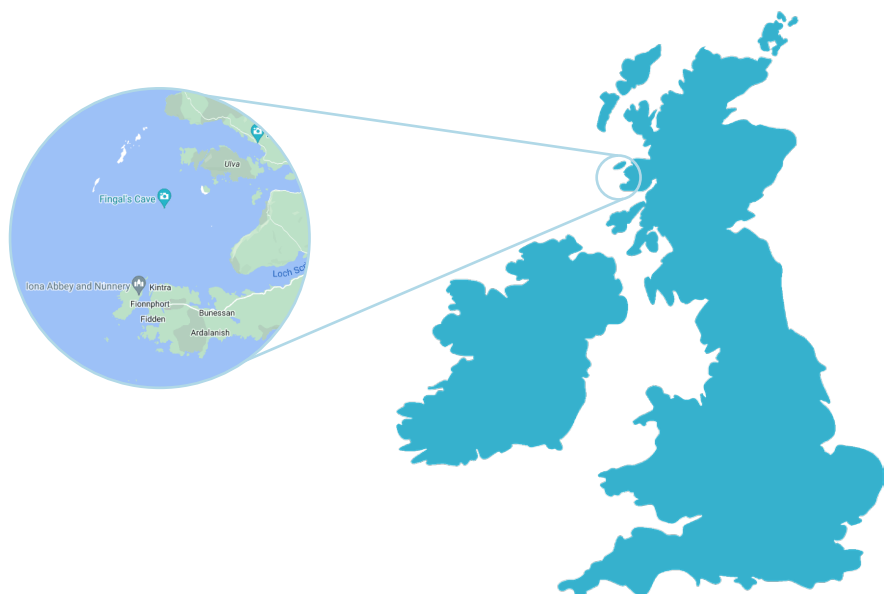
For at åbne døre, jage frygt væk,
skabe venskaber,
åbenbare hvad der er i os,
og føre os nærmere til Kristus,
kom, Helligånd.
Mød os her.

Disse ord indleder den ugentlige velkomstgudstjeneste i klosterkirken på den lille ø Iona i Skotland. Ordene slår tonen an for den kommende uge og for det fællesskab, der er på stedet, og som man som gæst inviteres til at være en fuldgyldig del af: Her er alle velkomne, uanset om man er ny eller gammel i gårde, her træder man ind i en traditionsrig historie, hvor der er plads til usikkerhed og uvished – og mulighed for at møde åbne døre, tillid, nye venner, nye indsigter og Helligånden selv.

Til overvejelse: Kan dette at have faste ritualer og rutiner for hvordan, vi byder nye velkomne i kirken, gøre os mere bevidste om, at vi alle har et ansvar for at tage godt imod andre? Og et behov for selv at blive taget godt imod? Hvad gør det ved os, når ord og sprog i gudstjenesten er erfaringsnære og inkluderende?

Hvorfor studieorlov på Iona?

Jeg besøgte første gang klosteret som gæst i en uge i april 2016; her oplevede jeg at blive budt velkommen med åbne arme og inviteret ind i et rummeligt fælles-

ØEN IONA

Øen er ca. 2 km x 5,5 km stor. Der er ca. 170 fastboende på øen, og 130.000 besøgende om året! Øen er kendt for at være "a thin place" – et sted, hvor afstanden mellem himmel og jord er meget lille – og den opsøges af turister fra nær og fjern, både med og uden interesse for det spirituelle og den kristne tro, der kom til øen allerede i år 563 med den irske munk Columba.

IONA ABBEY

IC ansætter medarbejdere og frivillige til at stå for driften af Iona Abbey, hvor gæster kommer på ugebasis og tager del i det fælles liv med samtaler og gudstjenester, fælles måltider og arbejdsopgaver. Håbet er, at de vil tage noget med herfra, der kan inspirere og bære frugt i deres hjemlige omgivelser. Gæster, der er mindre bemidlede, kan få opholdet til en billigere pris.

skab, hvor alle kunne bidrage, hver på deres måde – og jeg vidste, at her var noget, jeg en dag måtte vende tilbage til og undersøge nærmere. Muligheden kom, da jeg fik studieorlov og kunne tilbringe tre måneder i efteråret 2022 som frivillig medarbejder for Iona Community (IC), den internationale, økumeniske, kristne bevægelse, der er ansvarlig for at drive klosteret.

IC er bl.a. engageret i fornyelse af gudstjenesteliv, og det var i kraft af min interesse i liturgi, at jeg i første omgang hørte om bevægelsen. Denne gang tog jeg nu ikke til Iona for at studere liturgi, men for at blive klogere på den gæstfrihed, der praktiseres der – i håb om at jeg kunne tage noget med derfra, der kan inspirere og bære frugt hjemme i folkekirken. I Jakobskirken, hvor jeg var præst på det tidspunkt, arbejdede vi intensivt

med at udvikle vores frivilligkultur for at blive bedre til at tage imod frivillige og støtte op om dem og det, de bidrager med.

Gæstfrihed

Mere end et teoretisk studie af gæstfrihed blev min studieorlov til en praktisk øvelse; i tre måneder var det at tage godt imod andre det centrale i mit liv. Jeg kom til at arbejde i Iona Communitys boghandel/gavebutik, som i høj grad er fællesskabets ansigt udadtil for de mange turister, der hvert år kommer til den lille ø.

På Iona er gæstfrihed en grundlæggende værdi og praksis, der kommer til udtryk i både ord og handling. Gæstfriheden (på engelsk: hospitality) dækker både det at tage godt imod og underholde og drage

omsorg for folk. Give dem plads og lytte til deres fortællinger. Det gælder ikke kun gæster, men alle man møder, kolleger såvel som fremmede.

På Iona bliver man dagligt mindet om, at gæstfriheden er i højsædet: centralt placeret foran alteret i klosterkirken står en ikon, hvor Sarah og Abraham får besøg af tre gæster, der viser sig at være engle. Ikonen er tydeligt inspireret af ikonen "Treenighed", der blev malet af Rublev i begyndelsen af 1400-tallet, men de tre gæster er nutidige mennesker med forskellige hudfarver. Og i klosterets spisesal vajer bl.a. regnbueflag og et banner for "Black Lives Matter".

Skulle det nu være nødvendigt at markere inklusion og rummelighed så tydeligt, vil nogen måske spørge. Svaret er ja - i hvert fald hvis man spørger unge Hailey fra Texas i det sydlige USA, som kom fra en baptistkirke, der var meget præget af evangelikale Trump-støtter. Vi gik og talte sammen på ugens pilgrimsvandring, og hun fortalte, hvordan synet af flagene i spisesalen havde gjort stort indtryk og vist hende, at her kunne hun være sig selv og trække vejret friere. Hun fik tårer i øjnene, da samtalen bevægede sig over til, hvordan det ville blive at vende hjem igen, hvor det eneste kirkelige fællesskab hun kunne føle sig hjemme i, var på universitetet omkring den studenterpræst, der havde arrangeret at de kom til Iona.

Til overvejelse: Hvordan praktiseres gæstfrihed så den bliver synlig og konkret? Hvordan tydeliggør vi bedst, at folkekirken er en kirke, hvor alle er velkomne? - både som deltagere ved en gudstjeneste eller kirkelig handling og som frivillige eller medarbejdere.

Faste rutiner omkring velkomst og afsked

Da jeg ankom til øen den 20. juli, blev jeg hentet ved færgen af Tracey, ansat som housekeeper på klosteret og min tildelte "buddy" - en vældig god en af slagsen. Skønt hun er en travl kvinde, stod hun altid klar med te og kram, når der var noget, jeg gerne ville vende; det var der af og til, især i begyndelsen, hvor jeg ikke kendte en sjæl, og det at dele hverdag og toilet og bad

IONA COMMUNITY

Iona Community (IC) definerer sig som *en international, økumenisk kristen bevægelse, der arbejder for fred og retfærdighed, genophygning af fællesskaber og fornyelse af gudstjenesteli.* Bevægelsens medlemmer bor ud over hele verden, dog primært i Storbritannien, og engagerer sig lokalt, hvor de bor.

5 måder IC arbejder på:

ICs rammesætning for hvordan de ønsker at fællesskabet skal fungere:
Respektfuld lytning (lytte for at forstå og blive påvirket, ikke nødvendigvis være enige)
Respektfuld tale (én stemme ad gangen, slukke for stemmen i mit hoved)
Respektfuld tone (ordvalg, sprogbrug)
Respektfuld deling af personlige oplysninger (ikke henføres til bestemte personer)
Respektfuld deling af det fælles rum (opmærksomhed på, hvor meget vi taler selv)

Dagsrytme på klosteret:

9.00 Morgengudstjeneste
13.00 Frokost
18.00 Aftensmad
21.00 Aftengudstjeneste

(!) med andre frivillige var ganske udfordrende. Det blev nemmere hen ad vejen, hvor den rummelighed og kærlighed jeg selv blev mødt med i fællesskabet på klosteret, ikke kunne undgå at afspejle sig i den måde, jeg mødte andre på.

Alle klosterets medarbejdere og gæster bliver hentet ved færgen, når de ankommer, og fulgt derned igen når de tager af sted – ligesom vi ville gøre det, hvis vi fik et familiemedlem på besøg. Ved afskeden sender man som medarbejder folk af sted med stil: der stilles op på række og vinkes og tælles til tre, hvorefter en "bølge" af hænder strækkes i vejret hen over færgerampen.

En af velkomst-rutinerne på Iona er en præsentationsrunde ved det første fælles måltid. Her indgår altid et fjollet spørgsmål, såsom "hvilken kage er din yndlingskage?". I sådan en runde stilles værter og gæster på lige fod – og den hjælper os alle til at lære hinanden at kende og bygge fællesskab. Værdier som rummelighed og ligeværdighed afspejles i det hele taget i omgangsformerne på Iona, også på medarbejdermøder, hvor man skaber rum for respektfuld lytten og mulighed for, at alle kan komme til orde.

Til overvejelse: Hvor gode er vi til at tage godt imod og få sagt ordentligt farvel, så mennesker der kommer til kirken, føler sig set og ved at deres tilstedeværelse er værdsat? Sørger vi for at deltagere i kirkelige aktiviteter også får lejlighed til at hilse på hinanden – og ikke kun på os, der er værter i kirken? Kan vi gøre mere for at skabe gode, trygge rammer, hvor alle bliver lyttet til og kan dele det, de har på hjerte – også på menighedsrådsmøder?

Vi er fælles om det meste – også gudstjenesterne

På Iona leves livet i fællesskab. Der er morgen- og aften-gudstjenester og fælles måltider hver dag; gæster og medarbejdere, både frivillige og ansatte, sidder imel-

lem hinanden, og ved måltiderne kan enhver være den, der sidder ved bordenden og står for at øse maden op, og man samler tallerkener sammen på bedste højskolemanér. Gæsterne bidrager i det hele taget til at løse de opgaver, der skal til, for at en fælles husholdning fungerer; det kan f.eks. være at skære grøntsager til aftensmaden eller gøre bad og toiletter rene; og det er faktisk utroligt, hvor meget man kan grine sammen og lære hinanden at kende over en opvask.

Gudstjenesterne i klosterkirken ledes på skift af medarbejdere og frivillige – og gæsterne inviteres også til at være medliturger, f.eks. læse dagens bibeltekst eller spille et instrument. Jeg deltog i ledelsen af gudstjenester på lige fod med andre medarbejdere, og jeg fik også lov at prædike et par gange og dele nadver ud – og faktisk er indstiftelse af nadveren det eneste, man bruger ordinerede præster til; alt andet kan varetages af enhver, der har lyst. På Iona får det almindelige præstedømme nemlig lov at blomstre, og det var en stor glæde at opleve, hvordan mangfoldigheden af ansigter, stemmer og udtryk i gudstjenesterne i sig selv forkyn-der Guds rummelige kærlighed bedre end mange ord.

Til overvejelse: Hvor gode er vi til at lave fælles aktiviteter og uddelegere ansvar, så de deltagende får medejerskab til det der foregår? Hvilken betydning får det teologisk og erfaringsmæssigt, hvis andre end præster og ansatte leder dele af gudstjenesten?

LITTERATUR

Iona Abbey Worship Book, 2017

Kathy Galloway: Living by the Rule, 2010

Daniel Homan and Pratt: Radical Hospitality – Benedict's Way of Love, 2002

Transforming Lives to Change the World

(info-folder om Iona Community)

TID TIL GUD

Lukker og slukker kirken i Vesteuropa?

Tekst: Hanne Karhula Vesth, sognepræst, Ringsted Sogn

I flere af de vesteuropæiske lande er kristendommen aftagende. Samtidig er der en voksende erkendelse af, at menneskelige, eksistentielle problemstillinger, som fx sorg eller den personlige længsel efter forandring og indre fred, ikke kan løses med et drys ekstra demokrati eller nogle flere menneskerettigheder. Det kræver ånd, Guds ånd, men hvordan kommer jeg i kontakt med Ånden, og hvad kan den gøre ved mig og mit liv?

Hvordan kan jeg få erfaring med Åndens frugter? "Åndens frugt er kærlighed, glæde, fred, tålmodighed, venlighed, godhed, trofasthed, mildhed og selvbeher-skelse." (Galaterbrevet 5,22-23).

"The Vikings"

Det er tydeligt, at der for tiden er interesse for Europas åndelige arv. Det afspejles for eksempel i HBO Nordic's mest sete serie "The Vikings". Serien åbner og lukker med den kristne munk Athelstan, der er en af seriens mest populære figurer. Men endnu mere interessant er det, at man netop igennem Athelstan oplever et ånde-

ligt menneske, der holder sig åben for Ånden igennem sine gode og svære oplevelser, og også i døden, hvor han tilgiver sine banemænd. Til sidst i serien kommer Athelstan indirekte i fokus igen, da vikingen Hvitserk bliver døbt og tager Athelstan som sit nye, kristne navn. Og igen er Ånden på spil, for Hvitserks ansigtsudtryk er forandret og afspejler en anderledes indre fred.

Den modvillige membran

Når jeg giver Ånden tid, sker der noget, der kan sammenlignes med det, der sker, når to elskende tør kigge indad og være sårbare og nysgerrige på deres reaktionsmønstre. For i den proces hjælper de hinanden med at reparere livets sår, og de giver næring til intimiteten, rummeligheden og kærligheden mellem dem. Det er bare ikke altid lige nemt, for inden i os har vi en stærk membran, der beskytter bevidstheden mod de svære og skamfulde oplevelser, der er placeret i den ubevidste hukommelse. Når de berøres, slår membranen tilbage som en trampolinbund med fx aggression, rastløshed, frygt eller følelsesløshed. Men som finnerne siger: "Hvis ikke man går igennem den grå sten, vil dens skygge daske en i nakken resten af livet".

Ned i kroppen

Man kan ikke gøre sit liv om – og knap nok lave sine reaktionsmønstre om – men Ånden hjælper med at få blødgjort membranen og få løsnet det svære. Det foregår ikke så meget i tankerne, men først og fremmest i kroppen og i nervesystemet. Det prøvede jeg at arbejde med i en mini-workshop hos David Beerman, der er psykoterapeut hos Coexistence. David arbejder med, hvordan vi kan regulere nervesystemet, så vores oplevelser, både de bevidste og dem vi har lagt ned i det ubevidste, ikke sætter sig fast i kroppen i form af fx stress og angst eller depression og opgivelse.

Vi var en lille fremmødt skare, der arbejdede med at prøve at fornemme kroppen og sætte ord på, og vi lavede også øvelser. Ved afslutningen fortalte en af deltagerne, der var sygemeldt for anden gang med stress, at han denne aften havde oplevet at trække vejret dybt ned i maven for første gang. En anden fortalte, at hun havde fået mod på at lytte til kroppens årelange længsel efter større omsorg. Denne aften var et eksempel på, hvordan mennesker uden for kirken hjælper Ånden med at gøre menneskers liv bedre. Hvordan gør vi i kirken? Hvordan kan vi give kroppen plads i de kirkelige aktiviteter, så vi hjælper mennesker med at åbne sig for Ånden og alle dens gode frugter?

Er det en hjælp til at åbne sig for Ånden, når konfirmanderne, trætte efter skole, lægger sig på kirkebænkene og lytter til meditativ musik, mens deres præst guider dem i at trække vejret og spænde af, inden de føres igennem en guidet meditation, der taler indefra og målrettet inviterer de unge ind i relationen med Ånden?

Jesus gik for sig selv, hvad gør du?

Jesus gik ofte for sig selv for at bruge tid sammen med Ånden. Det opfordrer han også os til, da han introducerer Fadervor. For da siger han, at vi skal gå ind i vores kammer og lukke døren og bede til vores far, som er i det skjulte.

Kammeret er mere end et rum i lejligheden eller huset. Det er et rum inde i mig selv, hvor jeg kan være sammen med Ånden. Jeg kan gå ind i rummet døgnet rundt, og bare være der. Jeg kan gå, ligge, løbe, male, tegne eller andet, bare jeg igen og igen giver min opmærksomhed og mit nærvær til Ånden. Man kan også kalde det at gøre sig ledig for Ånden, og erfaringsmæssigt er det godt at bruge en halv time om morgenen og om aftenen, eller

minimum 20 minutter, som man kan placere, når det passer ind i hverdagen. Falder jeg ud af rutinen og slipper min daglige praksis, så er Ånden stadig til stede og kalder blidt og vedholdende på at være sammen med mig. For Gud elsker mig, påstår Bibelen, og vil gerne være sammen med mig.

I kammeret bag lukket dør

Inde i det indre rum, hvor jeg kan være sammen med Ånden, skal jeg ikke være på en bestemt måde, men bare give plads til, at Ånden kan arbejde i mig.

Ånden kan også kaldes Den store gartner, der laver havearbejde i mig, og med tiden begynder Åndens frugter at dukke op og give smag til mit liv. Smagen af Åndens frugter har Henri J. M. Nouwen givet dette bud på: "Hvis man er sikkert rodfæstet i et nært, personligt forhold til livets kilde, kan man være: fleksibel uden at være relativistisk, overbevist uden at være skræmsikker, konfronterende uden at være angribende, mild og tilgivende uden at være blød og eftergivende, og et sandt vidne uden at være manipulerende." (side 30 i bogen "På Vegne af Jesus").

Målrettet tid sammen med ånden

Man kan også i perioder være mere målrettet i sin tid med Ånden, alene eller i grupper. Her kan den trebenede taburet være en nem måde at gøre det på. Sædet er det tema, man vælger at arbejde med, og de tre ben er tre ting, der må vægtes lige meget, for at temaet kan begynde at forandre sig. De tre ben er: viden, fællesskab og meditation.

Et eksempel på et tema kan være ens psykiske arbejdsmiljø. De tre ben betyder så, at jeg bruger tid på at søge viden om de regler, der er til på området, og om de psykologiske mekanismer, der går i gang, når der er et dårligt psykisk arbejdsmiljø.

Jeg bruger også tid på at dele mine oplevelser med andre i et gensidigt åbent, ærligt og lyttende fællesskab. Og endelig tager jeg temaet med ind i min tid sammen med Ånden. Gør jeg det i en passende periode, er der stor sandsynlighed for, at jeg vil opleve, hvordan noget begynder at forandre sig i det psykiske arbejdsmiljø. For jeg får viden til at handle hensigtsmæssigt. Jeg får fællesskab, hvorved skammens isolation overvindes. Og jeg får en indre erfaring af Åndens frugt "kærlighed". Den frugt, der kan overvinde følelsen af frygt, der ofte kommer med et dårligt psykisk arbejdsmiljø. Det er en erfaring, som beskrives i 1. Johannesbrev 4,16: "Der findes ikke frygt i kærligheden, tværtimod. Ægte kærlighed jager frygten væk".

MIN SJÆLS VANDMÆRKE

Alle tre ben var på færde, da jeg deltog i en temadag om jødisk litteratur og hørte Mirjam Capelle. Hun fortalte om sin bog "Min sjæls vandmærke. En jødisk slægtsfortælling", og hvordan hun har måttet slås hele sit liv med de traumer, som hun arvede fra sin mor og holocaust. Men så var Mirjam begyndt at søge viden om genetisk og psykologisk nedarvning af traumer. Hun var begyndt at skrive og fortælle åbent og ærligt om sine traumer.

Og hun mediterede. Mirjam oplevede da, at Jesus kom til hende i meditationerne i form af en lille, hvid, lysende skikkelse, og hendes dybe længsel efter indre fred og kærlighed mandede ud i, at hun blev døbt til en drop-in dåb og begyndte at gå til gudstjeneste i folkekirken.

I en periode følte hun sig splittet mellem sin kristne tro og sit jødiske ophav, men da havde hendes mand klogt svaret, at det nok ikke gjorde så meget, at hun havde fundet ind i kirken, for Jesus var jo jøde.

VÆR NYSGERRIG PÅ ÅNDEN

Lige nu ser fremtiden for kirkerne i de vesteuropæiske lande dystre ud. Det er synd for kirkerne. Men endnu mere synd for menneskene. For oppe over os, helt som et usynligt ozonlag, har kristendommen hængt over os i århundreder og præget os med sin Ånd. Præget os med Åndens unikke værdier, menneskesyn og livssyn. Lad os være nysgerrige på den prægning, lad os være nysgerrige på Ånden, og lad os turde snakke om Ånden og vores erfaringer med Ånden med hinanden.

Tumshukuru Mungu

En folkekirkepræst på eventyr

Sarah Krøger Ziethen har ikke holdt studieorlov. Den skulle have været afholdt i september-november 2022, men på det tidspunkt blev hun bevilget tre års orlov fra sit præsteembede, da hun sammen med sin mand skulle arbejde for Danmission i Tanzania. Herfra har vi modtaget denne spændende fortælling om gudstjeneste- og kirkelivet

Tekst og fotos: Sarah Krøger Ziethen, sogne- og natkirkepræst, Roskilde Domsogn

Jeg har altid drømt om at gøre en forskel for verdens fattigste. Da Danmission derfor håndplukkede min mand og mig til en stilling i Tanzania i foråret 2022, var vi ikke sene til at sige ja tak.

Jeg var dengang natkirkepræst i Roskilde Domkirke og havde i mange år bokset med at finde mig til rette i den faste liturgi i folkekirken. Jeg var dog begyndt at holde af det store barokke orgel i domkirken; min søns sang i drengekoeret fik mig til at lytte til mere klassisk musik, og de store musikalske øjeblikke var i stigende grad inde i kirken end ude på festivalen.

Jeg rejste til Zanzibar med min mand, to børn og otte store tasker. Det lyder ikke af meget, men vi vil også rigtig gerne møde eventyret med så lidt bagage som muligt. Men det viste sig hurtigt, at uanset hvor lidt vi havde med, var taskerne fulde.

Vi havde rygsækken fuld af opbakning fra vores danske familier, venner, kollegaer – og ikke mindst den danske folkekirke. Jeg vil her dele refleksioner fra mødet med en kirke, der ligner vores – og så alligevel slet ikke.

At blive set

Da vi sad på kirkebænken i Mwanakwerekwe, blev vores rygsæk fyldt endnu mere op – af den overstrømmende velkomst vi fik. I enhver gudstjeneste i Tanzania vil præsten byde gæster velkomne, bede dem rejse sig og introducere sig selv og derefter vil hele menigheden byde gæsterne velkomne med klapsalver og tilråb. "Bwana Yesu asifiwe" lyder det. "Herren Jesus være lovet". Det er lidt overvældende, når man kommer fra en tradition, hvor det, at man bare kan sætte sig bag i kirken, hvis man ikke har lyst til at tale med nogen, er en værdi i sig selv.

Jeg har tidligere været meget kritisk over for det manglende fællesskab i den danske gudstjeneste. At det ikke var et sted man faktisk hilste på hinanden og dem, man

fejrede gudstjenesten med. I Tanzania bliver man set, for når præsten så tydeligt markerer for menigheden, at her er en ny, og menigheden ved, at deres opgave er at få den nye til at føle sig velkommen, er det umuligt at gemme sig.

At en gæst er en velsignelse i Tanzania, er virkelig sandt. Men det er ikke let bare at sidde og tage del i gudstjenesten, når man først er blevet set.

At blive hørt

Musik og sang fylder meget i kirker verden over. For mange af os er det at gå i kirke og synge sammen en stor del af glæden. Salmer, vi har kendt hele livet, og hvis tekster og indhold passer til dagen og året. I den

lutherske kirke i Tanzania synger man mange af de samme salmer, som vi gør i Danmark, bare på swahili.

At sidde sammen med mennesker, hvis liv er så anderledes end mit og så synge "Tumshukuru Mungu" (Nu takker alle Gud) understregede for mig fællesskabet. For nok er vores liv forskellige, men de er også ens. I salmen kunne vi alle takke for det, der var blevet vores, om det er en stor børneflokk og en lille shamba (køkkenhave),

regnen der kom til tiden, kvæget der gav mælk, eller at børnene havde fået nye venner på deres skole. Alle gode gaver kommer fra Gud.

Men i Tanzania holder man sig ikke til en salmebog. Tværtimod. Søndagens gudstjeneste har udviklet sig til at være omdrejningspunkt for mange i menighedens hverdag. Kvindegrupper mødes i ugens løb og arbejder på projekter, der ofte skal skabe en lille ekstra indtægt til enten dem selv eller kirken. Ungdomsgrupper mødes og snakker, børnegrupper mødes til undervisning. Der er udvalg og underudvalg i en uendelighed.

Og så er der korene. De fleste kirker, jeg har været i, har haft flere kor. Måske et ungdomskor, et kvindekor og

*Her er der ikke spørgsmål
om æstetik – men om
praktik. En kirke er et hus,
hvor gudstjenesten finder
sted om søndagen – og alle
mulige andre aktiviteter
i ugens løb.*

Koret i de flotte, blå kjoler fra Mwanakwerekwe Kirke var med til at synge ved høstgudstjenesten sidste år.

et voksenkor. Nogle gange et rytmisk kor og et klassisk kor. Ofte er det de samme, der synger i flere kor – men sang og musik fylder utroligt meget. Nogle kor sætter pris på ens tøj og korrigerede bevægelser. Andre danser bare, som de vil. Nogen har instrumenter og synger, andre har playback og mimer, mens de danser.

Det er meget inspirerende at mærke den begejstring, der er under sangen. Når korene synger, synger alle med, der kan. Det er ikke vigtigt, om man rammer tonen helt. Tværtimod er det altid helt OK at lave en anden eller tredje stemme, som man selv lige synes. Og så er tonen ofte skæv i forhold til, hvad vi er vant til i Danmark, og rytmerne meget mere insisterende. Om det lyder godt, er ikke så vigtigt – for det er glæden og lovprisningen, der er i fokus.

Jeg er som sagt selv meget begejstret for skønheden i vores kirkemusik i Danmark. Nogle gange er det endda så smukt, at jeg har glemt at synge og bare siddet og lyttet. Sådan er det ikke i Tanzania. Her handler det om at synge med, uanset hvordan det lyder.

At høre

I Danmark har præsten ofte skrevet en prædiken, der er velformuleret og gennemtænkt. Der er ofte referencer til litteratur og dagsaktuelle emner. De tekster, som søndagen byder på, forsøges medtænkt og salmerne understreger prædikens pointe. Kirkebønnen er formuleret og tilpasset prædikenen og rummer uden at blive personlig alligevel menneskelige udfordringer.

Sådan er det ikke i Tanzania!!

Nok har kirkeåret samme struktur og faste læsninger, men formen er en ganske anden. Præsten er i langt højere grad en underviser, der bruger lejligheden til at fortælle menigheden, hvad han synes er vigtigt. Det kan handle om børn, og menigheden får en meget konkret anvisning på, hvordan de skal opdrage deres børn. Her bliver ikke overladt

meget til den personlige refleksion. Men i et land, hvor mange ikke har anden skolegang end de 10 år, der er obligatoriske i klasser med 60 elever og primært udenadslære, så er det nødvendigt. Menigheden vil have at vide, hvad de skal gøre.

Præsten eller evangelisten (en kirkefunktionær med en to-årig uddannelse) folder så det ud på en 30-40 minutter. Gerne afbrudt af udråb, som skal få menigheden til at vågne med et "Amina!" eller klapsalver. Og har det været rigtig godt, så vil kirkebønnen være ledsaget af klapsalver, måske vil en musiker føle sig inspireret til at lave underlægningsmusik, så den rytmiske bøn næsten bliver en slags trance-meditation, for så at slutte med den aronitiske velsignelse.

En Kirke i Kiwengawa, hvor pastor Byonge er ved at bygge en menighed op. Det er en lille menighed, men den er vokset så meget i de sidste år, at der nu er ved at blive lavet en rigtig kirkebygning. Kirken startede med bare at være et skur; så kom der flere og flere presenninger, og nu er de ved at bygge en kirke.

At se

Mange kirker i Danmark er æstetisk fascinerende og taler til mange sanser. I Tanzania bygges nye kirker hele tiden. Befolkningstilvæksten betyder, at kirkerne hurtigt bliver for små, og nye menigheder bryder ud af de gamle og bygger deres egne.

Jeg var æresgæst til et fundraising-event en søndag på Zanzibar, hvor den eksisterende kirke bare var stolper med et bliktag. Da jeg kom et par uger efter, havde de allerede lagt grunden til den nye, store kirke der skulle være. Andre steder er kirkerne små og tætte, så man kan holde solens stråler ude, med halm på gulvet til at sikre mod regnens overstrømmende mængder. Her er der ikke spørgsmål om æstetik – men om praktik. En kirke er et hus, hvor gudstjenesten finder sted om søndagen – og alle mulige andre aktiviteter i ugens løb. Plasticstole, kulørte lamper og blinkende lygter hører ofte med til udsmykningen. Men kirkerne er funktionelle og fyldt med livsglæde. Det kan virke overvældende og distraherende med de mange indtryk, men så er der i hvert fald noget at kigge på i de 2-3 timer, gudstjenesten varer.

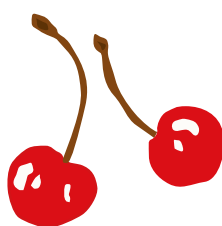
Jeg holder meget af at gå i kirke i Tanzania en gang imellem. Det er for mig stadig efter halvandet år en overvældende oplevelse med bombardementer af sanserne. Når vi synger en salme, jeg kender, lukker jeg øjnene og synger med på dansk. For selv om der er store forskelle i formen, så er indholdet alligevel det samme.

Tumsifu Mwenyezi
Aliye Baba yetu,
Tumsifu na Mwana
Aliyetuokoa
Tumsifu na Roho
Atutakasaye.
Tumsifuni Mungu
Sasa na milele

(Den Danske Salmebog, salme nr. 11, vers 3)

Nutidens menneskers
religiøse behov

Vi længes efter
LAGKAGEBUNDEN,
vi ved det bare ikke

Tekst og fotos: Morten Pedersen, sognepræst, Vor Frue Pastorat, Kalundborg

Jeg har altid set lidt op til effektive mennesker. Sådan nogle mennesker, der både får lavet mange og gode resultater og altid har styr på deres ting og altid virker overskudsagtige. Selvom jeg ofte har set op til dem, er det gået op for mig, at de ikke findes. De findes kun så længe, man kun har set få sider af dem. For intet menneske er skabt til at være sådan. Og alligevel er det bevidst eller ubevidst et ideal for langt de fleste af os.

Gennem de 16 år, jeg har været sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kalundborg, har jeg haft det privilegium, ligesom mange andre præster, at have eksistentielle samtaler med mennesker i forskellige livssituationer. Det har været berigende samtaler, fordi noget liv er blevet delt. Men på et tidspunkt slog det mig ved en

dåbssamtale, at der var sket noget med mig gennem de 16 år, jeg har været præst.

Ved dåbssamtaler taler jeg med forældrene til barnet, som skal døbes, eller dåbskandidaten om de bibelske tekster, der knytter sig til dåben, bl.a. ordene: "...og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer." Her kommer vi næsten altid til at tale om, hvad forældrene synes, er det vigtigste ved Jesu lære at give videre til barnet, som skal døbes. Og næsten alle dåbsforældre siger, "det må være noget med næstekærlighed – at lære vores barn, at *hun skal* vise andre respekt". En anden sætning, som vi lige så ofte dvæler ved, er sætningen "Den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det."

Det vigtigste i kristendommen er at tage imod

I mit arbejde som præst har jeg gennem årene løbende fået flere "bolde i luften". Så for at udnytte tiden bedst muligt var jeg begyndt at spise min frokost stående samtidig med, at jeg smurte den. Men en dag ved køkkenbordet midt i det effektive smøre- og spisearbejde slog ordene mig "Den, der ikke *modtager* Guds rige ..., kommer slet ikke ind i det."

Det begyndte langsomt at gå op for mig, at ordene, som jeg har elsket at samtale med dåbsforældre om, indimellem mere var en *lære* end *liv* for mig. I min effektive foretagsomhed var jeg så overhovedet åben for at *modtage*. Det gik op for mig, at vi - *nutidens mennesker* er en del af en kultur og tid, hvor det i vid udstrækning handler om at *beherske livet*. Men Jesus siger: "Den, der ikke *modtager* Guds rige ..., kommer ikke ind ...".

Modsætningsforholdet mellem *at beherske* og *at modtage* er slående. At modtage kræver *åbenhed* for noget man ikke behersker og har kontrol over. Og det er

jo netop det, som er kendetegnende, når det lille barn, som Jesus gør til forbillede, tager imod.

Nutidens menneskers længsel eller håb

Ved de samtaler, som jeg har haft, har der været en gennemgående *længsel* eller *et håb* efter noget, som vi mennesker *ikke behersker*. En længsel og et håb, som har ligget under meget af det, som er blevet udtrykt ved samtalerne. En længsel og et håb efter *noget mere* og *noget større* og *noget levende*. Og samtidig er det en længsel og et håb efter noget, som ikke får meget plads i vores iver for at vækste og beherske livet.

Også vi præster hører til gruppen af nutidens mennesker, der gerne vil vækste og beherske. Vi vil gerne producere gode begravelsestaler, vielsestaler osv. Vi vil gerne blive bedre (vækste) og beherske det at være præst. Derfor er vi nogle præster (i hvert fald mig), der til tider ikke levner meget plads til at modtage det på livets båndbredde, som ligger udenfor, hvad vi kan beherske, men blot skal tage imod.

Caminoen

Det var derfor med nutidens menneskers længsel efter at *mærke mig selv og mærke noget mere og noget større og levende*, at jeg meget belejligt tog på tre måneders orlov. Men det var ikke "bare lige". Jeg var godt klar over, at jeg var nødt til at gøre noget for at trække mig tilbage ellers ville jeg ikke kunne slippe "mit tag" i alle dagligdagens opgaver.

Jeg brugte derfor det trick som ca. 200.000 andre fra hele verden årligt benytter i sådan en situation nemlig at vandre på Caminoen. Jeg var heldig, at min kone gerne ville med og kunne få ferie. Begge håbede vi, at turen ville virke afstressende. Og samtidig ville jeg gerne undersøge, hvorfor folk vandrer på Caminoen. Hvad søger de, der vandrer? Og hvad er det, Caminoen kan?

To erfarne camino-pilgrimme hjalp med at planlægge den ydre ramme for vores tur og kom bl.a. med følgende gode råd: Brug ikke vækkeur, vågn op af jer selv, gå langsomt, book ikke overnatning på forhånd, tag dagen som den kommer – alting løser sig, tag jer tid til at drikke en kop kaffe på barerne/caféerne undervejs, hav max 6 kg. inkl. vand i jeres rygsæk, medbring "Den lille pilgrimsbog", gå indimellem i stilhed, gå indimellem helt alene hver for sig, begynd turen i en kirke – og lad det stå åbent, om I når til Santiago de Compostela.

Det viste sig at være supergode råd. De største udfordringer var at gå langsomt og så det her med ikke at lægge en vandreplan for hver dag på forhånd, men blot se hvor langt vi nåede og tro på, at det løser sig. De to råd og udfordringer hænger sammen. Vi skulle gå lang-

somt for at komme ned i kroppen og åbne os – åbne sanserne – for at kunne tage imod det, som kom, og for at vi ikke skulle *beherske* de næste kilometer, men tage imod dem. Og når man vil gå langsomt, er det svært at planlægge, hvor langt man når.

Vi vandrede på den portugisiske rute fra Ponte de Lima. Da vi på turens første dag steg af bussen på stationen i Ponte de Lima, stod vi på stationen med vores mobiler

og ledte efter herberger. På et tidspunkt åbner en ung kvinde et vindue fra en nærliggende bygning og spørger "Can I help you?". Jeg svarede: "Nej tak, min kone og jeg skal lige have et overblik". Senere slog mit svar til kvinden mig. "No ... " – "Den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det."

Det endte med, at vi tog imod kvindens tilbud og tjekkede ind på turens første pilgrimsherberg, hvor det viste sig, hun var volontør.

Næste morgen begyndte vi vandringen efter et besøg i den lokale kirke. Kirkerummet, læsningen i "Den lille pilgrimsbog", bønner og ikke mindst stilheden i kirken satte en stemning for dagen

og vandringen mod Santiago de Compostela. Det blev nogle skønne vandredage i smuk natur i langsomt tempo, dejlige temperaturer og godt vejr langt det meste af tiden.

Enkelhed og lethed hænger sammen

Alle de ejendele, vi havde med på turen, havde vi i hver vores rygsæk. Den ekstremt begrænsede materialisme, det langsomme tempo og en meget enkel livsform med overnatning på herberger og mad fra simple barer og caféer gav livet enkelhed og lethed.

”

På et tidspunkt åbner en ung kvinde et vindue fra en nærliggende bygning og spørger "Can I help you?". Jeg svarede: "Nej tak, min kone og jeg skal lige have et overblik". Senere slog mit svar til kvinden mig. "No ... " – "Den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det."

Den friske luft, de mange langsomme skridt, stilheden og naturens lyde, det at gå mange kilometer sammen og helt alene hver for sig, det at sidde helt alene og kigge ud i horisonten og pludselig blive optaget af en sommerfugl – ligesom dengang jeg var dreng – gav plads til at *modtage* og opdage, at *Guds rige* også er lige her, at erfare, at ordene ved dåben ikke blot er en *læresætning* men *virkelighed*: ”Den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det.”

Vandrerne på Caminoen

Barerne/cafeerne og herbergerne fungerer også som mødesteder for caminovandrere. Her fortalte flere af de andre vandrere, hvorfor de vandrede på Caminoen. Fælles for det, som de fortalte, var, at flere af dem stod i livsovergange: jobskifte, dødvande i livet, stress, skilsmisse, ønske om en pause fra hamsterhjulet osv.

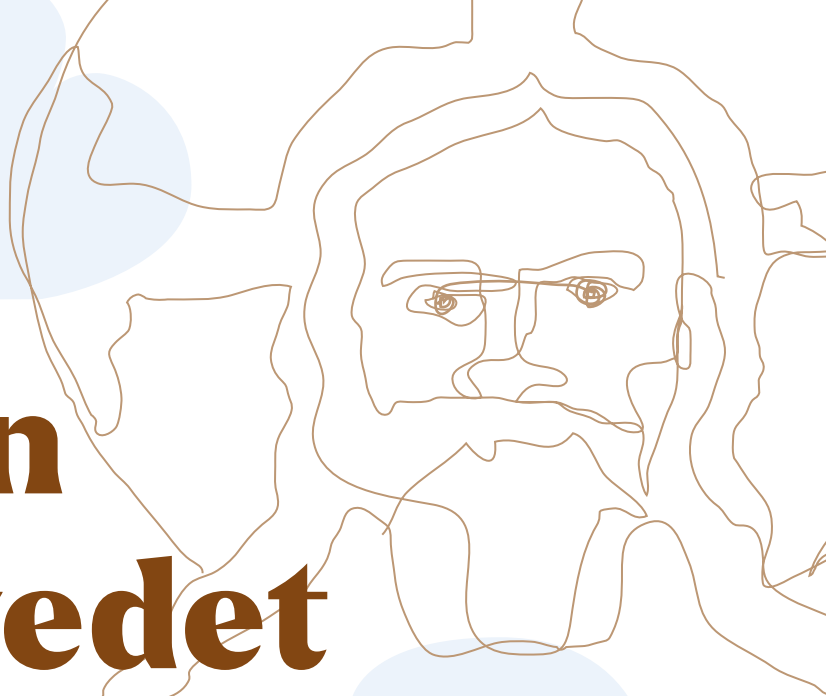
Et andet fællestræk var et ønske om, at der ville ske en forandring – at noget ville åbenbare sig – noget som ikke kunne ske/åbenbare sig i hverdagens kamp for at nå dagens mål og kampen med at beherske og kontrol-

lere verden. Ifølge den tyske sociolog Harmut Rosa opstår liv og virkelig erfaring i mødet med det, som ikke kan kontrolleres.

Lagkagebunden

Vi nutidens mennesker har alle behov for at mærke, at ”*Gud ..., ikke er langt borte fra en eneste af os.*” (Apostlenes Gerninger 17,27). Som en lagkagebund i en lagkage er det Gud, der bærer livet. Men vi moderne mennesker har på hver vores måde tilbøjelighed til at fokusere på at fylde livet med kagecreme, flødeskum og bær (= materialisme, aktiviteter og oplevelser – alt det, vi kan beherske). Og mange af os fylder så meget på, at vi ved indtagelsen får det skidt, mens lagkagen/livet for andre skvatter sammen pga. overlæs af flødeskum, og pludseligt bliver det synligt for os, hvad det er, der skal bære. ”*For i ham lever vi, ånder vi og er vi*” (Apostlenes Gerninger 17,28).

Vi er nogle, som har brug for at genoprette balancen mellem det kontrollerbare og det ukontrollerbare ved livet.

Kan man overhovedet sige Far, når man taler om Gud?

Forsøg på at dykke ned i faderbilledet
i Bibelen, teologien, litteraturen,
psykologien og diakonien

Tekst og fotos: Ane Bisgaard LaBranche, sognepræst, Roskilde Domsogn

Det var et par år efter min fars død, at billedet dukkede op, og jeg var nødt til at skrive det ned: billedet af min fars smukke hænder. Min interesse for faderbilleder og for billedet af Gud som Far begyndte med min egen gode og nære tilknytning til min far.

Faderbilledet er for mange mennesker svært, tungt og til tider umuligt at forholde sig til. For hvordan skal man kunne se Gud som en far, hvis ens eget faderbillede er

ødelagt af barndommens traumer og overgreb? Ikke mindst i det diakonale arbejde kan talen om Gud som Far være problematisk, for de billeder, vi bruger om Gud, forstår mange i lyset af egen livserfaring.

I de senere år fx gennem #METOO-bevægelsen og med fokus på LGBTQ+ - rettigheder er der blevet sat spørgsmålstegn ved tidligere tiders forståelse af køn, kønsroller og hvilket køn, Gud har. Kan vi overhovedet tale om Gud i maskuline termer, som faderbilledet unægtelig er?

I min orlov har jeg forsøgt at dykke ned i faderbilledet i Bibelen, gennem psykologien, i skønlitteraturen og i det diakonale arbejde. Helt uventet kastede mit studieprojekt også mange samtaler af sig om både det bibelske og det personlige faderbillede og hvilket faderbillede, mange af samfundets udsatte bærer med sig.

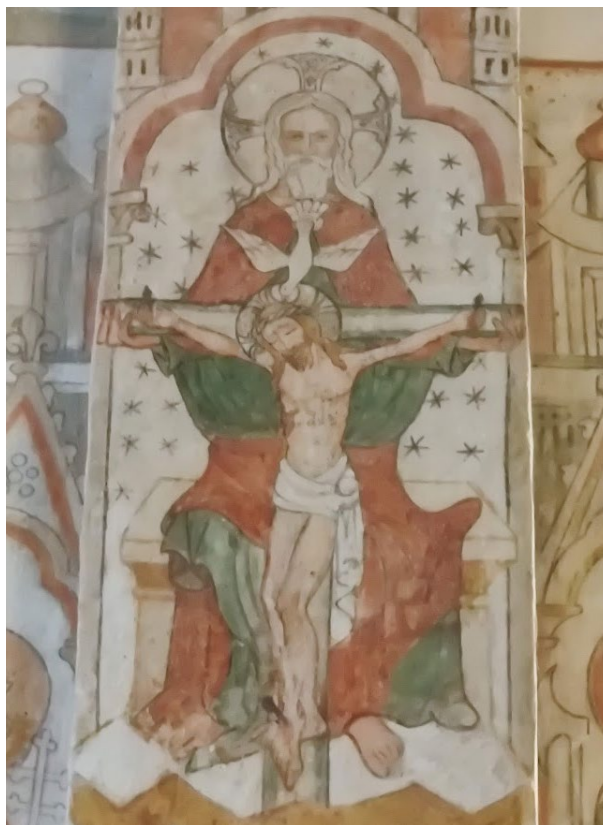
Første halvdel af orloven sad jeg og læste i mit sommerhus. Et sted, der helt personligt har stor betydning for mit faderbillede, da min far har tegnet og bygget huset og arbejdet på det en stor del af min barndom i alle de ferier, vi holdt der.

Som en del af orloven gik turen derefter til det sydlige USA for at se på diakoni og hvilket gudsbillede og faderbillede, der ligger bag forskelligt diakonalt arbejde. I Sydstaterne er der rigtig meget kirkeligt socialt arbejde rettet mod samfundets svageste og samtidig – både i det kirkelige og politiske miljø – er der et ret konservativt syn på køn og kønsroller.

I min fars hus

Hvad mener vi egentlig, når vi taler om Gud som Far? Er det den fraværende, distancerede far, ham som man mest kender gennem frygten – ”Vent, til Far kommer hjem”? Er det den stærke far, som beskytter mod fjender og passer på sine børn? Eller er det den omsorgsfulde, blide og måske lidt afmægtige far, som går med os gennem både lidelse og glæde?

I sommerhuset læste jeg om den gammeltestamentlige brug af faderbilledet, hvor Gud er far for de svage og hjælpeløse, men også forstås som kongens og folkets far. Da der ikke er meget nyere teologisk litteratur om emnet, kiggede jeg på andagtslitteraturen, bl.a. den katolske præst Henri J. M. Nouwens bog ”Den fortabte søn vender hjem.”

Også to danske teologer kunne bidrage til det billede vi gør os af Gud. Professor Kirsten Nielsen har i ”Satan – den fortabte søn?” beskæftiget sig med fader-søn-billedet, og Johannes Værge har i sit forfatterskab forsøgt at gøre op med billedet af den straffende og vrede Gud. Også skønlitteraturen er fyldt med faderbilleder. Jeg læste og genlæste Marilynne Robinson, Audur Ava Ólafsdóttir og lidt af Karl Ove Knausgård og Jan Kjærstad.

Man kan ikke studere faderbilledet uden at komme omkring psykologien. Den italienske psykolog og jungianer Luigi Zoja

har skrevet et stort værk ”The Father”. Også den danske forfatter og ph.d. i litteraturvidenskab Lillian Munk Rösing har i ”Autoritetens genkomst” beskæftiget sig med faderbilledet, faderautoriteten og Gud som Far; her er det fra et freudiansk perspektiv.

I Sydstaterne: Påvirker gudsbilledet diakonien?

Efter knap to måneder i sommerhuset gik turen til Sydstaterne i USA. Jeg ville undersøge om kirkens billede af Gud som Far påvirker det diakonale arbejde – og hvordan?

Svaret var både et tydeligt ja og et klart nej.

NEJ

Selv meget konservative kirkesamfund støtter og samarbejder om f.eks. familiearbejde, som langt mere liberale kirker leder og organiserer. Der skeles ikke til, hvordan familierne er sammensat; om det er klassiske kernefamilier, regnbuefamilier eller enlige med børn.

Fx giver næsten alle lokale kirkesamfund, fra de mest liberale til de mest konservative økonomisk støtte til

projektet United Ministries, der tilbyder hjælp til fattige og sårbare familier. Det samme gør sig gældende, når det drejer sig om uddeling af mad; man deler ud til dem, som stiller sig i køen, man ser ikke til køn, samlivsformer og ægteskabelig status.

I en stor organisation som Habitat for Humanity bygger man huse til og med familier i fattige områder. Her sørger hovedorganisationen for, at regnbuefamilier fx ikke skal bygge deres hus i samarbejde med frivillige fra kirkesamfund, der er imod homoseksualitet. Det er ikke noget, man taler om, for der bygges huse for alle.

OG DOG

I en meget konservativ kirke arbejdede de med fædres rolle i familien. Kirken havde samtaler og grupper for fædre og havde også været en del af det meget konservative "Promise Keepers". Deres erfaringer med fædre, der havde svært ved at løfte deres ansvar, var, at de selv havde en fraværende eller alt for dominerende og ofte voldelig far. Her var regnbuefamilier helt uden for horisonten, men børn uden fædre fik i menigheden tilknyttet en reservefar.

JA

De fleste præster, jeg talte med, var kvinder, som arbejdede med diakoni. Selvom de var ordinerede, gik de ofte stille med dørene omkring dette. Men også på anden vis spejlede faderbilledet sig i diakonien, eller måske nærmere fra diakonien ind i sproget.

En kvindelig præst fortalte, at hun meget ubevidst forbandt sit billede af Gud med barndommens præst, en ældre hvidhåret herre. Selvom hun var usædvanlig velreflekteret, når det kom til gudsbilleder, så var det billedet af barndommens ældre mandlige præst, som dukkede op igen og igen.

En anden kvindelig præst, jeg mødte, fortalte, at hun gennem sit arbejde i et meget fattigt kvarter oplevede, hvor svært det kunne være at tale om Gud som far. Hun var derfor helt holdt op med at sige han, Far og Herren om Gud, fordi hendes menighed hovedsageligt var hjemløse, misbrugere, enlige mødre, børn uden far og mange homoseksuelle.

Selv i de konservative sydstater sagde nærmest ingen præster under 50 om Gud. De fleste havde dårlige erfaringer med at bruge faderbilledet og maskuline billeder af Gud.

Far, Søn og Ånd – det kan være en svær treenighed at forholde sig til, hvis de to af de tre er forbundet med tunge traumer og overgreb. Jeg synes, det er noget, vi skal tage alvorligt i teologien og ikke bare affeje det med, at vi jo alle ved, at der ikke er tale om giftig maskulinitet, magtfuldt patriarkat eller en klassisk kønsforståelse, når vi taler om Gud.

Hvad mister vi, hvis vi ikke længere kan kalde Gud for Far?

En af de sidste dage i USA spiste vi frokost, tre præster og to ægtefæller. Vi kom lige fra kirke og talte naturligt om gudsbillede og faderbillede.

Den ene kvindelige præst fortalte meget personligt om, hvordan hun selv var blevet kønsdiskrimineret i sit arbejde som præst og i sit tidligere ægteskab. Hun brugte heller ikke han, Far, søn eller ånd, om Gud, men brugte andre treenhedsudtryk, tro, håb, kærlighed og Creator, Redeemer, Sustainer (Skaber, Forløser og Opretholder) – en formulering jeg ofte stødte på.

Men hvad sker der med Gud, hvis vi ikke længere kan kalde ham Far? Mister vi ikke noget og hvad mister vi? Ville man kunne døbe i Skaber, Forløser og Opretholders navn? Jeg tror vi mister forståelsen af Gud som en personlig og nærværende Gud, hvis vi kun bruger begreber til at tale om Gud.

I stedet tror og håber jeg, at vi kan bruge det faderbillede, vi lærer at kende i Bibelen: Gud som den kærlige far, den der tør vise sin skrøbelighed, sin afmagt, den som er lige med sønnen og ikke hævet over, den som vil gå i døden for sine børn. Vi må kunne bruge Gud Fader som forbillede, som en der kan lære os, hvad en god far er. For er den far, vi lærer at kende gennem Jesus, ikke modgiften til enhver giftig maskulinitet og patriarkalske magtmænd?

Svaret kom prompte fra nabobordet, som det viste sig havde været meget optaget af vores samtale – der blev nikket meget kraftigt og sagt Yes!

LITTERATUR:

Bibelen

Birte Andersen og Lene Sjørup: Bid i Æblet

Annette Böckler: Gott als Vater im Alten Testament

Steve Caruso: 'Abba' Does NOT Mean 'Daddy'

Millard Fuller: A Simple Decent Place to Live (om Habitat for Humanity)

Niels Grønkjær: Den nye Gud

Hein Heinsen: Gud – Trinitetsmaskinen

Henrik Jensen: Det faderløse samfund

Robert W. Jenson: Den treenige identitet

Timothy Keller: The Prodigal God

Jens Mammen: Menneskebilleder i psykologien – og en diskussion med teologien

Sally McFague: The Body of God; Modeller af Gud

John W. Miller: Calling God 'Father'

Kirsten Nielsen: Satan – den fortabte søn?

Bent Noack: Om Fadervor

Henry J M Nouwen: Den fortabte søn vender hjem

Richard Rohr: The Divine Dance

Lilian Munk Rösing: Autoritetens genkomst

Johannes Værges forfatterskab

Luigi Zoja: The Father : historical, psychological and cultural perspectives

Skønlitteratur

Glenn Bech: Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet

Douglas Coupland: Hej Nostradamus!

Jan Kjærstad: Mr. Wolf; Trilogien om Jonas Wergeland

Karl Ove Knausgård: Morgenstjernen

Audur Ava Ólafsdóttirs forfatterskab

Marilynne Robinsons forfatterskab

Og til sidst en facebookside som sætter kønsdebatten i perspektiv: *Man who has it all*

At lade Gud til ... komme

Tekst: Gunder Gundersen, sognepræst, Skt. Nikolai Sogn, Holbæk og korshærspræst, Holbæk

At stille sig til rådighed. At lade sig rense. At følge efter.

Der opstod en rød tråd igennem min studieorlov og det, jeg studerede. Det var ikke planlagt. Meget blev anderledes end planlagt. Her vil jeg følge den røde tråd – uden de sideskud, der også altid er, når man fordyber sig i noget.

Mit studie har samlet sig om tre områder:

- **Fordybelse i indre stille bøn** – som i den kristne tradition 'kontemplativ bøn', men som svarer til det, som bliver kaldt meditation i dag
- **Oversættelse af skrifter, der beskriver og udfolder kristen mystik** Kristen mystik er åndelig oplevelse af enhed med Gud og beskrivelsen af, hvordan det sker
- **Undersøgelse og fordybelse i den åndelighed, som findes i tidebønnerne – særligt brugen af de gammeltestamentlige salmer (her kaldt psalmer)** Tidebønner er de op til otte daglige andagter, som bliver bedt i klostre med tyngdepunkt i at synge psalmerne

At stille sig til rådighed. Daglig praksis med indre, stille bøn

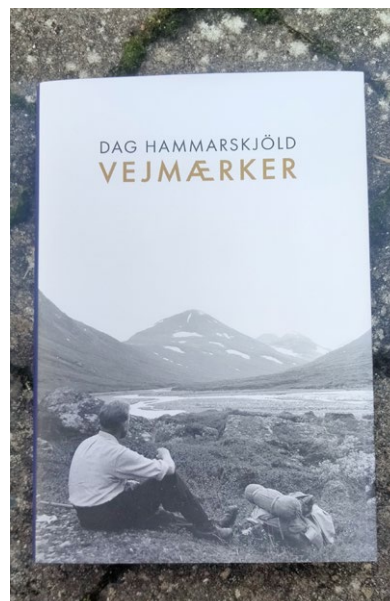
Kontemplativ bøn går i sin enkelhed ud på at sidde og ingenting gøre, hverken bevæge sig eller tænke. Det handler om at lade tankerne være uden at følge eller

”

*Psalmerne kan åbne hjertet
og give plads for forbudte
følelser og dermed aflaste –
ja, ligefrem rense sindet for de
følelser, som er i os, men som
vi ikke må, kan eller
vil udtrykke.*

fastholde dem. Samtidig åbner man sig for Guds nærvær og for Guds handling: At Gud kan gøre noget for dig, at Gud kan gøre noget med dig (fx bruge dig til næstekærligheds-gerninger) og at Gud kan gøre noget i dig (dvs. at rense og forandre dit indre til at være i samklang med Guds billede og vilje).

Gennem daglig praksis opøver man langsomt evnen til ikke at re-agere ud fra kropsfornemmelser, sansninger, tanker, stemninger og følelser – men sådan at man bliver bedre til at agere, dvs. tale og handle uafhængigt af ydre og indre påvirkninger.

Dag Hammarskjöld var optaget af Kristi Efterfølgelse, som Jesus kalder disciple og mennesker til – og hvordan man gennem efterfølgelse kan opnå en forening med Gud.

Efterfølgelsens vilkår i et moderne menneskes liv. Om mystikken i Dag Hammarskjölds dagbog "Vejmærker"

Inden jeg begyndte min orlov, blev det aktuelt at oversætte Dag Hammarskjölds dagbog 'Vejmærker'. Den bevæger sig i feltet mellem den kristne mystik og Hammarskjölds indre liv som menneske samtidig med, at han var indflydelsesrig embedsmand og til sidst blev generalsekretær i FN.

Dag Hammarskjöld var optaget af Kristi Efterfølgelse, som Jesus kalder disciple og mennesker til – og hvordan man gennem efterfølgelse kan opnå en forening med Gud. Gennem små fortællinger, digte og aforismer citeret fra moderne litteratur og klassiske, opbyggelige skrifter møder man hans bestræbelse på at slippe sin egen vilje og lyst og bøje sig ind under Guds vilje.

Min oversættelse af 'Vejmærker' udkom 15. december på forlaget Boedal.

Hvad gør tidebønnerne ved et menneske, når man dagligt synger de gammeltestamentlige salmer (psalmer) og hver uge synger alle 150 psalmer?

Fra den jødiske synagoge-gudstjeneste overtog de kristne psalme-sangen. De første ørkenfædre og -mødre lærte de 150 gammeltestamentlige psalmer udenad. Normalt sang de alene eller i fællesskab alle 150 psalmer fordelt på dagens tidebønner. Det er stadig det mest almindelige i de ortodokse klostre, mens det i Vesten blev almindeligt at synge alle psalmerne i løbet af ugens tidebønner.

Munke og nonner har i årevis læst tidebønner, som det hedder. For at finde ud af hvad det gør ved én, når man læser tidebønnerne, har jeg naturligvis gjort det selv. Sporadisk i et par år efterhånden og ikke alle tidebønnerne; og slet ikke alle psalmerne på en uge. Så for at finde ud af mere om betydningen af at læse tidebønnerne har jeg besøgt tre klostre, for at tale med munke, der har bedt tidebønner og sunget psalmerne i årtier.

I forbindelse med Benediktinerdagene på Åsebakken ved Høsterkøb talte jeg med Fader Caesarius, der leder et lille munkefællesskab. Han har læst tidebønner med psalmer siden begyndelsen af 1960'erne og siden 1970 læst 7 daglige tidebønner med alle 150 psalmer om ugen. I mange år i Östanbäck (se nedenfor) og siden 2015 i det lille munkefællesskab på Åsebakken ved Høsterkøb.

Under et ugelangt besøg i Kloster Nütschau, der er et katolsk benediktinerkloster i Nordtyskland, deltog jeg i de daglige tidebønner og havde to samtaler med Broder Willibrord. Han kom til klosteret i 1966 og har således læst tidebønner i 57 år.

Endelig besøgte jeg to gange Östanbäck Kloster nordøst for Stockholm. Det er et benediktinsk kloster under Svenska Kyrkon. Der talte jeg med Broder Birger, som har læst tidebønner siden 1974, og Broder Nils Oluf, der kom til klosteret i 1986. De har begge i en lang årrække læst alle 150 psalmer hver uge.

De tre klostre er meget forskellige. Tidebønnerne ligner hinanden, men har deres lokale og sproglige præg ud fra forskellige traditioner.

Den øvrige tid har jeg fordybet mig i de danske, tyske og svenske tidebøger med et udkig til de ortodokse tidebøger. Broder Willibrord gav mig en lille bog skrevet af Anselm Grün, med tidebønner og kontemplativ bøn som emne. Alt sammen for at forstå (lidt af) det, som er på spil, når man dagligt læser tidebønner og dermed også synger psalmerne.

Psalmernes praksis i os

Når man begynder at synge psalmerne, er noget at det første, man støder på i teksten, "fjenderne", "modstanderne", "de ugudelige" og "gudløse". Psalmernes udtrykker mange forbudte og tabubelagte følelser, som vores "pæne jeg" og vores forstand har meget svært ved. Og selvom man har sunget psalmerne i mange år, er det stadig svært at komme overens med forstandsmæssigt – selvom det kan give (lidt) mening, når man tænker på al den krig, uretfærdighed, udnyttelse og lidelse, der er i verden.

Psalmerne skal dog ikke forstås og gennemanalyseres. Psalmernes kan åbne hjertet og give plads for forbudte følelser og dermed aflaste – ja, ligefrem rense sindet for de følelser, som er i os, men som vi ikke må, kan eller vil udtrykke.

At synge psalmerne igen og igen har en terapeutisk og rensende effekt, så voldsomme (og forbudte) følelser stille og roligt slippes.

Der er to historiske forhold, som understøtter dette: Det fortælles, at hjemvendte soldater er blevet sendt på kloster. Tilbage i Czar-tidens Rusland, men også under Sovjetunionen, blev de bl.a. sendt på kloster på klosterhalvøen Athos i Nordgrækenland. Det fortælles, at efter 1. verdenskrig var der et stort optag af novicer i Alton Abbey, så der måtte bygges ud for at rumme dem.

Kan det tænkes, at "granat-chok", som nu kaldes PTSD-syndrom, lige så stille kan aflastes og slippes ved, at de "forbudte følelser" kan komme til udtryk i psalmesangen samtidig med en hengivelse til den treenige Gud?

Men også dette at psalmerne synges har betydning. Sangen er mere intensiv og skaber mere stemning end betydning. Der dannes en "klangkrop" som "gennemklinger" hele kroppen. Lydbølgerne fra psalmesangen breder sig ud i kroppen – til hjertet – til maven.

Sådan virker både psalmernes følelsesmæssige udtryk og psalmesangens klang i os. Psalmeerfaringen gennemtrænger hjertet før fornuften og renser hjertet. Det at synge psalmerne igen og igen har en terapeutisk og rensende effekt, så voldsomme (og forbudte) følelser stille og roligt slippes.

Det kan sagtens
være *klogt*,
selvom det er
sjovt!

Tekst: Signe Asbirk og Charlotte Dybdahl Winther, sognepræster, Køge Sogn

Fotos: Charlotte Dybdahl Winther

Kan præster være sjove?

Det kan godt være en smule op ad bakke, når man på sådan en overskyet onsdag i november sidder to præster og skal kigge tilbage på to måneders orlov.

"Men hov! Hvad er nu det?" tænker den kvikke læser. "Der er da noget her, der ikke er, som det plejer. To præster og to måneders orlov?"

Ja, den er god nok. Vi er to præster fra samme kirke, som fik lov til at holde orlov sammen. Vi ved godt, det er usædvanligt med to præster, som har lyst til at arbejde sammen. Men sådan ligger landet altså, når man er i Køge Kirke. Her kan vi godt lide hinanden. Det var dog tydeligt, at Roskilde Stift ikke helt troede på, at to præster ville kunne holde hinanden ud i ret lang tid, og måske derfor blev vi kun tildelt to måneders orlov, selvom man plejer at få tre måneder. Men stiftet kan jo skyldes til en anden god gang.

#Prædikenmøderstandup

Vi havde en plan, da vi startede. Vi ville gerne peppe prædikenerne lidt op, så vi kunne sælge flere billetter til vores søndagsmorgenshow. Musicals og stand-up skulle være det, som sælger flest billetter i Danmark. Da vi ikke turde lægge os ud med DOKS (Organisternes fagforening), valgte vi at kaste os over stand-up. Mere præcist ville vi bruge vores orlov til at se på, om humor og de teknikker, der bruges i stand-up, kan overføres til præstens prædikenarbejde.

Måske vi lige skal forklare, hvad stand-up er.

Stand-up er en genre inden for komikken, hvor en person stiller sig alene op på en scene med en mikrofon og fortæller jokes. Ofte improviseres der også en del undervejs.

"Åh, er det ikke sådan noget, hvor de kun taler om ting under bælttestedet", tænker du måske. Og jo, nogle af komikerne gør. Men rigtig mange af dem holder sig et godt stykke over bælttestedet. Det er også vores plan at holde os til det.

Din næste tanke er måske: *"Står de ikke bare og snakker? Hvor svært kan det være?"* Det tænkte vi faktisk

”

En kæmpe udfordring, men udfordringer kan bare noget. Hvis vi kun havde holdt fast i notesbøgerne og ikke havde stået på den scene, var vi aldrig blevet klogere.

også. Men vi blev klogere (hvilket vel også er meningen med en orlov).

En voksen kom forbi

De første 14 dage af orloven havde vi hyret en voksen til at hjælpe os. En vaskeægte komiker, Sofie Skriver. Hun lærte os alle tricks i bogen: Præmis – punchline. Call Backs. Bait & Switch. Impro. Og som de gode akademikere vi jo er, skrev vi det hele ned i vores notesbøger.

Men stand-up er ikke en akademisk disciplin. Det er "learning by doing". Det fandt vi ud af på den hårde måde. Vores lærer havde booket et spot til os på en Open Mic. Vi skulle altså ind på en stand-up scene foran et rigtigt publikum og lave fem minutters stand-up, hvor publikum gerne skulle grine. Og så kan det nok være, at vi fik lagt notathæftet på hylden.

Vi øvede og øvede. Rettede til. Gjorde skarpere. Skar fra, lagde til. Øvede igen. Dagen kom, hvor vi skulle på scenen. Selvom alle præster ved, hvordan det er at tale til en forsamling, er vi ikke vant til på den måde at skulle få folk til at grine. Så med bankende hjerter gik vi hver især på scenen foran 90 betalende publikummer. Vi huskede hvert et ord, og publikum både grinede og klappede. Og det var FEDT! En kæmpe udfordring, men udfordringer kan bare noget. Hvis vi kun havde holdt fast i notesbøgerne og ikke havde stået på den scene, var vi aldrig blevet klogere.

Skal det så bare være sjov det hele?

Det er mærkeligt, at folkekirken på mange måder er bange for humor. Grin og glæde bliver af kirken ofte opfattet som noget, der er overfladisk og useriøst. Det

En anden komiker som vi mødtes med, Jacob Taarnhøj, fortalte at hans øvelser i levering ikke kun drejede sig om hvordan han sagde tingene, men også hvordan han var til stede i sin krop. Så derfor satte han hver dag musik på derhjemme og dansede 10 minutters fri dans for på den måde at mærke sin krop og være til stede i sin krop, hvilket han så også bruger, når han er på scenen.

er som om, at det helst skal gøre lidt ondt at gå i kirke. Og det på trods af at vi hver søndag skal forkynde det glædelige budskab.

Det kan sagtens blive for plat, for fjollet og for latterliggørende. Men det kan aldrig blive for sjovt. Humorens modsætning er ikke alvoren, men derimod selvhøjtideligheden.

Humor er vigtigt når man vil formidle et budskab. Det gør, at vi lytter bedre efter og husker bedre. *Og det kan sagtens være klogt, selvom det er sjovt.* Faktisk er der undersøgelser, som viser, at en veludviklet sans for humor er udtryk for høj intelligens. Og det mener alle kirkefolk vel, at de er i besiddelse af.

Så humor er godt. Humor er en måde at kommunikere på. Humor giver os mulighed for at se tingene fra en anden vinkel og for at reflektere sammen over verdens sammenhæng. Humor gør os klogere!

Faktisk har det en terapeutisk effekt, når vi griner. Til et foredrag med Lone Frank om latterens biologi fik vi fortalt, at latteren har en afslappende effekt på menneskets nervesystem. Det er derfor man kan føle sig helt lettet efter et godt grin. Samtidig er latteren et signal om fællesskab. Gennem latter bliver vi mere empatiske.

Latter som samtale

Igennem vores orlov har vi forsøgt at lure teknikker og tricks af ved at se rigtig meget stand-up på YouTube;

”

Faktisk er der undersøgelser som viser, at en veludviklet sans for humor er udtryk for høj intelligens. Og det mener alle kirkefolk vel, at de er i besiddelse af.

vi har besøgt mange stand-up cafeer og været til en del shows. Men man kan også blive klog af at lytte til andres erfaringer. Derfor kontaktede vi nogle af Danmarks bedste stand-up-komikere for at høre, om de ville lære os et par tricks. Og der var søreme tre komikere, som ligefrem fandt det interessant at få lejlighed til at snakke med et par præster. Så dem mødtes vi med.

Særligt Nikolaj Stokholm kom med inspiration til vores projekt. Han fortalte, at han betragter sit publikum som

en samtalepartner. Under et show lytter han hele tiden til, hvordan publikums latter er – hvordan de griner, hvornår de griner, hvordan de klapper osv. På den måde justerer han hele tiden sit show alt efter, hvad han får tilbage fra publikum.

Og det kan vi præster lære noget af. Det er jo netop det, som de fleste af os drømmer om – at vores prædiken bliver en samtale med menigheden. Derfor begyndte vi at kigge nærmere på begrebet levering. Det er ikke kun indholdet, som er afgørende, udførelsen er mindst lige så vigtig. Så hvordan kan vi gøre vores prædiken mere dia-

logisk og levende for menigheden? Det er noget med temposkift, toneleje og pauser. Pauser så menigheden kan nå at tænke og "svare." Stand-up-komikere arbejder hele tiden med deres mundtlighed, og her er der meget for præster at lære.

Så kan det bruges?

Til det spørgsmål (læs mellemrubrikken igen / red.) kan vi kun svare et stort JA!

Ja, teknikkerne fra stand-up er mere end gavnlige for prædikenarbejdet. Både i forståelsen af de bibelske tekster, i den sproglige udformning af prædikenen og helt særligt i leveringen. Det er noget, alle præster kan lære af i alle dele af prædikenarbejdet. Derfor brugte vi også den sidste del af orloven på at lave et undervisningsforløb for præster i stand-up. Og vi drømmer om at lave "Den Store Humorbog for præster", men det kræver selvfølgelig at stiftet vil give os mere orlov.

Er vi så blevet sjovere?

Vi synes nu selv, at vi altid har været ret sjove. Men vi er nok blevet mere bevidste om at bruge vores funny bones i prædikenerne og til gudstjenesterne generelt.

Det må gerne være sjovt at gå til gudstjeneste. Og det ville klæde folkekirken at lukke meget mere humor ind. Præster kan og må gerne være sjove. Og hvis de ikke ved hvordan, kan de nu lære det af os.

Det er faktisk klogt at være sjov – og det mener vi helt seriøst!

– Hvem har haft studieorlov – 2022–2023

Studieorlovsordningen har mange år på bagen. Præster valgte i 90'erne at give afkald på lønforhøjelser til fordel for muligheden for studieorlov. Det er der mig bekendt ikke andre lønmodtagergrupper, der har valgt. Med studieorlov på op til tre måneder giver det præster mulighed for fordybelse i et fagligt relevant emne. Vi kan også kalde det kompetence- og medarbejderudvikling. Det kommer os alle til gode, både den enkelte præst, sognet og nu også hele stiftet med denne digitale Prædikenpause. Præsternes tillidsrepræsentanter har ved de sidste lønforhandlinger sagt, at de prioriterer lønstigninger og løntillæg fremfor betalt studieorlovs, og måske har det været medvirkende årsag til at færre søgte studieorlov i 2023. Der er derfor vigtigt at få sagt, at det også i 2024 vil være muligt for præster i Roskilde Stift at søge studieorlov.

Ulla Thorbjørn Hansen, Biskop over Roskilde Stift

Ane Bisgaard LaBranche

Roskilde Dom
juli-september 2023

Marianne Pedersen

Roskilde Søndre
juli-september 2022

Signe Asbirk

Køge
oktober-november 2023

Anne Gitte Møller Forslund

Vallensved-Hyllinge-Marvede
maj-juli 2022

Mette Marbæk Johansen

Haraldsted-Allindemagle
marts-maj 2022

Susanne Pedersen

Finderup-Reerslev
februar-april 2022

Charlotte Dybdahl Winther

Køge
oktober-november 2023

Morten Pedersen

Vor Frue, Kalundborg
juni-august 2023

Helga Tidemann

Årby
maj-juli 2022

Gunder Gundersen

Skt. Nikolai, Holbæk
september-november 2023

Pia Hjort Nielsen

Magleby-Borre
juni-august 2022

Fra solistkultur til samarbejdende teams

Indsamling af erfaringer med nye samarbejdsformer på tværs af sognegrænser potentiel forbedring af arbejdsmiljøet i landprovstier.

Hanne Karhula Vesth

Ringsted
oktober-december 2022

Sarah Krøger Ziethen

Roskilde Dom
oktober-december 2022

Ansv. redaktør: Otto Lundgaard: nol@km.dk | +45 4033 2127

Korrekturlæsning: Lisbeth Grønberg og Birgit O'Sullivan.

Layout: Itkin grafisk | itkin.dk

Forsidebillede: Standupkomiker Sofie Skriver i selskab med sognepræsterne Signe Asbirk og Charlotte Dybdahl Winther. Sidstnævnte er tillige billedets fotograf.

Abonnement, Roskilde Stift: kmros@km.dk | +45 4638 1920

Prædikenpause online: roskildestift.dk/prædikenpause

SoMe: Følg os på Instagram, Facebook og LinkedIn

Udgivelsen *Prædikenpause* udsendes på vegne af stiftet og biskoppen – og betales af Stiftsrådet.

Udgiver:
Roskilde Stift,
Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde
+45 4638 1920
www.roskildestift.dk